

D ů v o d o v á z p r á v a

Obecná část

A. Zhodnocení platného právního stavu, včetně zhodnocení současného stavu ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen

Podpora bydlení v České republice, kterou stát přispívá nízkopříjmovým skupinám osob k úhradě nákladů spojených s bydlením, je řešena v rámci nepojistných dávkových systémů. Pomoc je prováděna prostřednictvím opakujících se sociálních dávek.

Základní, obecnou a nejvíce využívanou dávkou je příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory. Další více individuálně specifickou dávkou představuje doplatek na bydlení. Shora popsaný problém si klade za cíl vyřešit přijetí zákona o přídavku na bydlení, který předpokládá zavedení jediné dávky na bydlení, čímž se dávková podpora v oblasti bydlení zjednoduší. Zavedení jediné dávky a úprava podmínek pro získání nároku na dávku a její výši zároveň eliminuje negativní jevy a rizika spojená s možným zneužitím současného dávkového systému.

Současná právní úprava není v rozporu a nestanovuje odchylky ve vztahu k zákazu diskriminace. Rovněž není v rozporu se zákonem č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon). Neobsahuje také žádná ustanovení, která by narušovala právo na rovné zacházení a vedla k diskriminaci.

B. Odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy, včetně dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen, vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy v jejím celku

Změna zákona o státní sociální podpoře, Změna zákona o existenčním minimu a změna zákona o pomoci v hmotné nouzi

V souvislosti s přijetím nového zákona o přídavku na bydlení a vznikem nové jediné dávky na bydlení je nutné zrušit úpravu příspěvku na bydlení v systému státní sociální podpory a doplatku na bydlení v systému pomoci v hmotné nouzi, jelikož nově vzniklá dávka v sobě bude obsahovat principy obou současných dávek na bydlení. Zároveň se nabízí prostor pro některé úpravy v systému pomoci v hmotné nouzi, které se dotknou podmínek nároku na dávku příspěvek na živobytí a jeho výši. Jedná se např. o změny v úpravě stanovení částky živobytí, nová opatření pro stanovení rozhodného příjmu a stanovení výše přiměřených nákladů na bydlení.

Zároveň je nutné v rámci přijetí složeného zákona v jednotlivých právních předpisech, z nichž vychází současná právní úprava dávek na bydlení, upravit právní vztahy dosavadních příjemců těchto dávek formou přechodných ustanovení. Dalším cílem návrhu je technické upřesnění některých zákonných ustanovení.

Změna občanského soudního řádu, zákona o soudních poplatcích, zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, zákona o bankách, zákona o daních z příjmů, zákona o spořitelních a úvěrních družstvech, zákona o pobytu cizinců na území České republiky, zákona o sociálně-právní ochraně dětí, zákona o rozpočtových pravidlech, krizového zákona, soudního řádu správního, zákona o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení, zákona o Úřadu práce České republiky, zákona, kterým se upravují některé otázky související s poskytováním plnění spojených s užíváním bytů a nebytových prostorů v domě s byty, zákona o státním občanství České republiky

V souvislosti s přijetím nové právní normy k přídatku na bydlení je nutné učinit související změny v uvedených právních normách.

Navrhovaná úprava nebude mít dopad ve vztahu k zákazu diskriminace, neboť se podmínky nároku na doplatek na bydlení vzhledem ke genderové rovnosti nemění. O tuto dávku si mohou požádat ženy i muži bez rozdílu.

C. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky

Předkládaný návrh je v souladu s ústavním zákonem č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, dále zejména s čl. 2 a čl. 4 ústavního zákona č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje jako ústavní zákon Listina základních práv a svobod (Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 – č. 2/1993 Sb. o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky). Návrh zákona respektuje obecné zásady ústavního pořádku České republiky a není v rozporu s nálezy Ústavního soudu České republiky.

D. Zhodnocení slučitelnosti navrhované právní úpravy s předpisy evropské unie, judikaturou soudních orgánů evropské unie nebo obecnými právními zásadami práva evropské unie

Navrhovaná právní úprava je v souladu s právními akty EU.

Cílem návrhu zákona není zapracování práva Evropské unie do právního řádu České republiky.

E. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s mezinárodními smlouvami, jimiž je česká republika vázána

Navrhovaná právní úprava je v souladu s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána.

F. Předpokládaný hospodářský a finanční dopad navrhované právní úpravy na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty, na podnikatelské prostředí české republiky, dále sociální dopady, včetně dopadů na rodiny a dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny, a dopady na životní prostředí

Zruší se příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory a doplatek na bydlení ze systému pomoci v hmotné nouzi a zároveň vznikne jediná dávka na bydlení, přírvek na bydlení. Většina příjemců získá po zrušení stávajících dávek na bydlení nárok na dávku novou.

U některých příjemců dojde k navýšení dávky, u některých se výše sníží (podle nejvýše uznatelných nákladů na bydlení). Dojde také k rozšíření příjemců dávky na bydlení (podnájemní vztahy), na druhou stranu někteří příjemci ztratí na dávku nárok (ti, kteří nebudou aktivní, ti, kteří budou bydlet v nevyhovujícím bydlení, a tento stav nebude napraven).

Návrh novely nemá dopady na životní prostředí.

G. Zhodnocení dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů

Oprávnění subjektu údajů podle zákona o ochraně osobních údajů nebudou dotčena. Z navrhované právní úpravy neplynou nepříznivé důsledky pro ochranu soukromí a osobních údajů.

H. Zhodnocení korupčních rizik

Nebyla identifikována korupční rizika. Navrhovaná úprava nemá dopad do oblasti korupčních rizik a nebude vytvářet jejich možnosti, protože žádné ustanovení se nevztahuje k nakládání s majetkem, nebo zadávání veřejných zakázek.

I. Zhodnocení dopadů na bezpečnost nebo obranu státu

Navrhovaná úprava nebude mít za následek žádné zásadní dopady na bezpečnost a obranu státu.

Zvláštní část

ČÁST PRVNÍ - Změna občanského soudního řádu

V souvislosti se vznikem nové dávky na bydlení se ruší příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory a doplatek na bydlení ze systému pomoci v hmotné nouzi. Z tohoto důvodu dochází k revizi občanského soudního řádu, neboť ten tyto dávky v souvislosti s rozhodováním soudů a výkonem rozhodnutí také zmiňuje.

ČÁST DRUHÁ – Změna zákona o soudních poplatcích

V souvislosti se vznikem nové dávky na bydlení se ruší příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory a doplatek na bydlení ze systému pomoci v hmotné nouzi. Z tohoto důvodu dochází k revizi zákona o soudních poplatcích, neboť od soudních poplatků se budou osvobozovat i řízení týkající se přídatku na bydlení.

ČÁST TŘETÍ - Změna zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení

V souvislosti se vznikem nové dávky na bydlení se ruší příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory a doplatek na bydlení ze systému pomoci v hmotné nouzi. Z tohoto důvodu dochází k revizi zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení. Okresní správa sociálního zabezpečení na žádost potvrdí výši měsíčního vyměřovacího základu pro stanovení záloh na pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti osob samostatně výdělečně činných i v případech řízení o přídatku na bydlení. Zároveň Okresní správa sociálního zabezpečení provede na podnět kontrolní lékařskou prohlídku i v případech řízení o přídatku na bydlení.

ČÁST ČTVRTÁ - Změna zákona o bankách

V souvislosti se vznikem nové dávky na bydlení se ruší příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory. Z tohoto důvodu dochází k doplnění nové dávky na bydlení také do zákona o bankách. Do zákona se doplňuje úprava, která zavádí povinnost bank na požádání Úřadu práce České republiky ve věci řízení o přídatku na bydlení podat informace o klientovi.

ČÁST PÁTÁ - Změna zákona o daních z příjmů

V souvislosti se vznikem nové dávky na bydlení se ruší příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory a doplatek na bydlení ze systému pomoci v hmotné nouzi. Z tohoto důvodu dochází k revizi zákona o daních z příjmů. Od daně se osvobozuje také nová dávka přídatku na bydlení, nová dávka se také doplňuje do ustanovení týkající se slevy na dani.

ČÁST ŠESTÁ - Změna zákona o spořitelních a úvěrních družstvech

V souvislosti se vznikem nové dávky na bydlení se ruší příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory a doplatek na bydlení ze systému pomoci v hmotné nouzi. Z tohoto důvodu dochází také k revizi zákona o spořitelních a úvěrních družstvech. Do zákona se doplňuje úprava, která zavádí povinnost družstevních záložen, podobně jako je to u povinností bank, na požádání Úřadu práce České republiky ve věci řízení o přídatku na bydlení podat informace o klientovi.

ČÁST SEDMÁ - Změna zákona o státní sociální podpoře

V souvislosti se vznikem nové dávky na bydlení se ruší příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory. Z tohoto důvodu dochází k revizi zákona o státní sociální podpoře, ve kterém se současná dávka na bydlení ruší.

Po přechodné období však je nárok na příspěvek na bydlení zachován, situaci současných příjemců příspěvku na bydlení řeší přechodná ustanovení. Úřad práce nejpozději do 30. dubna 2021 doručí do vlastních rukou příjemcům příspěvku na bydlení výzvy k podání žádosti o novou dávku na bydlení - přídavek na bydlení. Pokud současný příjemce dávky na bydlení do 30 dnů ode dne doručení výzvy nepodá žádost o přídavek na bydlení, nárok na příspěvek na bydlení, který dosud pobíral, mu zanikne, a to posledním dnem kalendářního měsíce, ve kterém mu uplynula lhůta stanovená ve výzvě pro podání žádosti o přídavek na bydlení. Pokud příjemce příspěvku na bydlení žádost o novou dávku podá, nárok na původní dávku na bydlení mu zanikne dnem právní mocí rozhodnutí o přídávku na bydlení, a to i v případě, že mu přídavek na bydlení nebude přiznán. Není možné, aby osobě v určitý čas byly vypláceny obě dávky na bydlení, původní dávka a nová dávka, v případě, že přídavek na bydlení je přiznán ode dne podání žádosti ve vyšší částce než příspěvek na bydlení vyplácený do dne právní mocí rozhodnutí o přídávku na bydlení, rozdíl mezi již vyplacným příspěvkem na bydlení a přídávkem na bydlení se doplácí.

Pokud u stávajícího příjemce příspěvku na bydlení a společně s ním posuzovaných osob dojde ke změně podmínek nároku na příspěvek na bydlení, s výjimkou nákladů na bydlení a rozhodného příjmu, a stávající příjemce podá žádost o přídavek na bydlení, platí postup uvedený výše. V případě, že žádost o přídavek na bydlení nebude ve lhůtě uvedené výše podána, nárok na výplatu příspěvku na bydlení zaniká posledním dnem kalendářního měsíce, ve kterém došlo ke změně podmínek nároku na vyplácený příspěvek na bydlení.

Řízení o příspěvku na bydlení zahájená a pravomocně neskončená se za dobu před nabytím účinnosti tohoto zákona, dokončí podle původní úpravy účinné před 1. 1. 2021 a za dobu po dni nabytí účinnosti tohoto zákona se žádost o příspěvek na bydlení považuje za žádost o přídavek na bydlení s tím, že žadatel je povinen doplnit náležitosti žádosti podle nového zákona. Řízení o přeplatku na příspěvku na bydlení se řídí původní úpravou účinnou přede dnem 1. 1. 2021.

ČÁST OSMÁ - Změna zákona o pobytu cizinců na území České republiky

V souvislosti se vznikem nové dávky na bydlení se ruší příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory a doplatek na bydlení ze systému pomoci v hmotné nouzi. Z tohoto důvodu dochází k revizi zákona o pobytu cizinců na území České republiky, především s ohledem na přejmenování pojmů, které se týkají nákladů na bydlení.

ČÁST DEVÁTÁ - Změna zákona o sociálně-právní ochraně dětí

V souvislosti se vznikem nové dávky na bydlení se ruší příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory a doplatek na bydlení ze systému pomoci v hmotné nouzi. Z tohoto důvodu dochází také k revizi zákona o sociálně-právní ochraně dětí, především s ohledem na přejmenování pojmů, které se týkají nákladů na bydlení.

ČÁST DESÁTÁ - Změna zákona o rozpočtových pravidlech

V souvislosti se vznikem nové dávky na bydlení se ruší příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory a doplatek na bydlení ze systému pomoci v hmotné nouzi. Z tohoto důvodu dochází k revizi zákona o rozpočtových pravidlech. Nová dávka na bydlení se stává výdajem státního rozpočtu, do této skupiny výdajů se tedy doplňuje.

ČÁST JEDENÁCTÁ - Změna krizového zákona

V souvislosti se vznikem nové dávky na bydlení se ruší příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory a doplatek na bydlení ze systému pomoci v hmotné nouzi. Z tohoto důvodu dochází také k revizi krizového zákona.

ČÁST DVANÁCTÁ - Změna soudního řádu správního

V souvislosti se vznikem nové dávky na bydlení se ruší příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory a doplatek na bydlení ze systému pomoci v hmotné nouzi. Z tohoto důvodu dochází k revizi soudního řádu správního, kde se doplňuje, že ve věcech přídatku na bydlení je k řízení příslušný krajský soud.

ČÁST TŘINÁCTÁ - Změna zákona o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení

V souvislosti se vznikem nové dávky na bydlení se ruší příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory a doplatek na bydlení ze systému pomoci v hmotné nouzi. Z tohoto důvodu dochází k revizi zákona o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení.

ČÁST ČTRNÁCTÁ - Změna zákona o životním a existenčním minimu

K § 1 a § 7

V souvislosti se vznikem nové dávky na bydlení se ruší příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory a doplatek na bydlení ze systému pomoci v hmotné nouzi. Z tohoto důvodu dochází také k revizi zákona o životním a existenčním minimu, kde se mění především ustanovení týkající se započítatelných příjmů. Rozhodný příjem pro nárok na přídatku na bydlení vychází z příjmů stanovených v zákoně o životním a existenčním minimu, z tohoto důvodu se v zákoně provádí určité změny.

K § 7 odst. 5

Upravuje se ustanovení o příjmech, které se nezapočítávají, aby bylo více přehlednější. Zároveň se zvyhodňuje příprava na budoucí povolání u nezaopatřených dětí a aktivní příprava osob na státní **vyloučením některých příjmů z rozhodného příjmu**. Příjmy za práci žáků a studentů z praktického vyučování a praktické přípravy se v současné době započítávají do rozhodného příjmu pro výši a nárok na obě dávky na bydlení. Příjem žáků a studentů v době letních prázdnin se zohledňuje u doplatku na bydlení (u příspěvku na bydlení se již v současné době nezapočítává). Započítávání těchto příjmů nezaopatřených dětí v současné době vede ke snížení nebo i odejmutí dávek na bydlení pro celou rodinu, což děti demotivuje nadále ve vzdělání a povinné praxi pokračovat. Proto se pro účely zákona o životním a existenčním minimu také nově nebudou považovat příjmy za práci žáků a studentů z praktického vyučování a praktické přípravy a příjmy ze závislé činnosti nezaopatřeného dítěte za měsíc červenec a srpen, tedy za období prázdnin. Toto opatření směřuje k tomu, aby byly děti motivovány k dokončení vzdělání s povinnou praxí a k získávání pracovních návyků v době hlavních prázdnin.

K § 8

Mění se úprava zápočtu příjmů osob samostatně výdělečně činných, která se nastavuje obdobně jako v zákoně o státní sociální podpoře. Jedná se tedy o sladění textu započítávání příjmů osob samostatně výdělečně činných se zákonem o státní sociální podpoře tak, aby byl tento příjem započítáván shodně pro dávky státní sociální podpory, pomoci v hmotné nouzi a přídatku na bydlení a nedocházelo k případným nejasnostem z nestejně díkce, jejíž praxe má být zcela totožná.

ČÁST PATNÁCTÁ - Změna zákona o pomoci v hmotné nouzi

K Čl. XVI

K § 2

V souvislosti se vznikem nové dávky na bydlení se ruší doplatek na bydlení ze systému pomoci v hmotné nouzi. Z tohoto důvodu dochází k revizi zákona o pomoci v hmotné nouzi, ve kterém se současná dávka na bydlení ruší.

K § 3

Přesněji se specifikuje, kdo není osobou v hmotné nouzi a navyšuje se počet hodin z pracovně-právního nebo obdobného vztahu o 5 hodin (z 20 h na 25 h měsíčně) a zároveň musí mít v rozhodném období příjem z těchto vztahů. Většina příjemců příspěvku na živobytí pracuje na dohody o provedení práce, a proto se nemohou evidovat jako uchazeči o zaměstnání a musí si hradit zdravotní pojištění. Je proto nutné, aby měly tyto osoby i vyšší výdělky za více povinně odpracovaných hodin pro účely nároku na dávku pomoci v hmotné nouzi.

Osoby, které pečují o příjemce příspěvku na péči, mají výjimku v systému pomoci v hmotné nouzi, že se po nich nevyžaduje aktivita a zvýšení příjmu vlastní prací. Tyto osoby mají jako odměnu za péči dostávat od příjemců příspěvku na péči finanční prostředky, avšak v praxi se často stává, že osoby uvádějí, že žádné finanční prostředky nedostávají. I když se jedná o situaci, že příspěvek na péči není využit na účel, na který byl poskytnut, v agendě příspěvku na péči se tato skutečnost v některých případech neřeší. Proto se upravuje v zákoně o pomoci v hmotné nouzi, že osoba, která pečuje o příjemce příspěvku na péči, musí rovněž dostávat finanční odměnu z příspěvku na péči od tohoto příjemce příspěvku na péči, aby byla tato osoba vyjmuta z osob, které nemusejí být aktivní a zvyšovat si příjem vlastní prací.

Zpřesňuje se, kdy není požadována u osoby aktivita a zvýšení příjmu vlastní prací v případech, jedná-li se o osoby, které jsou práce neschopné. Podle zákona o zaměstnanosti je možné, aby v rámci evidence uchazečů o zaměstnání byl těmto uchazečům kontrolován léčebný režim ze strany Úřadu práce ČR, a při nesplnění léčebného režimu je zahájeno řízení o sankčním vyřazení uchazeče o zaměstnání z evidence. Uvedené opatření není v současné době nijak propojeno se systémem pomoci v hmotné nouzi a i přesto, že jsou osoby vyřazení z evidence uchazečů o zaměstnání, nadále jsou osobami v hmotné nouzi, protože se považují za osoby práce neschopné. Dochází tedy k propojení tohoto opatření se systémem pomoci v hmotné nouzi.

Specifikuje se, kdy není osoba v hmotné nouzi, když si nezvyšuje příjem vlastním přičiněním. Jedná se o osoby, které neuplatnily svoje pohledávky, nároky nebo majetek.

V praxi není zcela zřejmé, kdy se osoba pro účely nároku a výše dávek pomoci v hmotné nouzi považuje za osobu samostatně výdělečně činnou. Proto se upravuje, že za osobu samostatně výdělečně činnou se považuje taková osoba, která svoji činnost nepřerušila nebo neukončila.

V souvislosti s větší motivací rodin s dětmi a jejich vzděláváním se upravuje současné opatření, které ovlivňuje výši dávky v závislosti na řádném plnění povinné školní docházky

dětí. Opatření spočívá v tom, že zamešká-li dítě při plnění povinného předškolního vzdělávání nebo povinné školní docházky více než 100 hodin za pololetí, budou rodiče (příjemci dávek) muset doložit, že absence je ze zdravotních důvodů. Pokud tak neučiní, nebude s rodiči nadále počítáno v částce živobytí a dojde ke snížení příspěvku na živobytí po dobu půl roku. Cílem tohoto opatření je navázat dávku na řádné plnění povinné předškolní a školní docházky, neboť celkové ukončené vzdělání generuje předpoklad pro uplatnění na trhu práce a v životě.

K § 4, § 5 a § 8

V souvislosti se vznikem nové dávky na bydlení se ruší doplatek na bydlení ze systému pomoci v hmotné nouzi. Z tohoto důvodu dochází k revizi zákona o pomoci v hmotné nouzi, ve kterém se současná dávka na bydlení ruší.

K § 9

Zápočet příjmu z důchodu bude započítán ze 70 % namísto 80 %. Znamená to, že bude-li mít důchodce důchod ve výši 10 000 Kč, pro dávky pomoci v hmotné nouzi se započte jen 7 000 Kč. Opatření je cíleno na seniory, kteří si již svůj příjem nemohou vlastní aktivitou navýšit, proto se jim zvyšuje bonifikace při zápočtu důchodu pro účely nároku a výše dávek pomoci v hmotné nouzi.

Upravuje se zápočet přiměřených nákladů na bydlení, které se odečítají od příjmu u příspěvku na živobytí. Jelikož pro systém pomoci v hmotné nouzi nebudou již existovat odůvodněné náklady na bydlení, protože se ruší doplatek na bydlení, budou se za přiměřené náklady

na bydlení považovat prokazatelně vynaložené náklady na bydlení, avšak maximálně ve výši 30 % (v Praze 35 %) příjmu osoby (společně posuzovaných osob).

Dále se specifikuje, že se vždy započítávají příjmy, které jsou v rozhodném období vyplaceny, i když jsou vyplaceny někomu jinému (např. si osoba své příjmy nechá posílat na jiný účet, než který vlastní) nebo je vyplacena jen jejich část z důvodu exekučních srážek.

Zároveň se navrhuje, aby v odůvodněných případech, mohl Úřad práce ČR přistoupit k nezapočítání bezúplatného příjmu, není-li to spravedlivé požadovat. Opatření zamezí situacím, kdy např. povinná osoba hradí výživné na dítě ve stanovené výši a ještě navíc přispěje určitou finanční sumou na vzdělání nebo mimoškolní aktivity dítěte. Podle zákona o životním a existenčním minimu by se tento příjem měl zohlednit do rozhodného příjmu rodiny, což by ovlivnilo (snížilo) výši příspěvku na živobytí. Protože by však šlo o nepřiměřené opatření, je navržena možnost správního uvážení k takovému příjmu nepřihlížet.

K § 10

Specifikuje se pojem podstatný pokles příjmu, protože v současné době je tento pojem vykládán spíše metodicky. Podstatný pokles příjmu nastane v případě, dojde-li ke snížení nebo ztrátě příjmu alespoň o jednu třetinu (výklad současné praxe). Také se musí jednat o snížení nebo ztrátu opakujících se příjmů, ne pouze o jednorázové plnění (výklad současné praxe).

V souvislosti se vznikem nové dávky na bydlení se ruší doplatek na bydlení ze systému pomoci v hmotné nouzi. Z tohoto důvodu dochází k revizi zákona o pomoci v hmotné nouzi, ve kterém se současná dávka na bydlení ruší.

K § 11

V souvislosti se vznikem nové dávky na bydlení se ruší doplatek na bydlení ze systému pomoci v hmotné nouzi. Z tohoto důvodu dochází k revizi zákona o pomoci v hmotné nouzi, ve kterém se současná dávka na bydlení ruší.

K § 12

U zvýšení příjmu vlastní prací se doplňuje, že osoba musí být i nadále aktivní v hledání si zaměstnání (využívat agentury práce, inzerci, internet apod.), jestliže si má navýšit rozsah a intenzitu výdělečné činnosti či vykonávat lépe placenou práci.

Za projevenou snahu o zvýšení příjmu vlastní prací se přidává také spolupráce v rámci sociální práce s obcemi v přenesené působnosti, jejichž výkon je zakotven v § 64 zákona o pomoci v hmotné nouzi.

K § 13

Jelikož se ruší příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory, je potřeba zakotvit možnost uplatnění si nároku i z nové dávky na bydlení – přídatku na bydlení.

K § 22

Ustanovení, ve kterém je zakotveno, že pokud osoba obdrží důchod, musí vrátit vyplacené částky příspěvku na živobytí, se v praxi nevyužívalo. Naopak přinášelo v praxi spíše problémy, a to jak ohledně správního řízení, tak i kritikou seniorů. Zrušení tohoto opatření nebude mít vliv ani pozitivní, ani negativní na státní rozpočet.

K § 24

Zvyšuje se finanční motivace osob, které vykonají alespoň 30 hodin veřejné služby za měsíc. Opatření cílí k tomu, aby bylo pro osoby vhodnější vykonávat veřejnou službu, než práci v šedé ekonomice. Nepředpokládá se, že by opatření navýšilo státní rozpočet, protože osoby vykovávající veřejnou službu snáze prostupují dále do zaměstnání, ať už v rámci aktivní politiky zaměstnanosti, nebo v rámci pracovního trhu.

Zkracuje se doba, kdy osoba musí být aktivní, aby se jí nesnížila částka živobytí na částku existenčního minima. Tato doba se zkracuje z 6 měsíců na 3 měsíce. Toto opatření je v souladu s navrhovaným opatřením v zákoně o zaměstnanosti, kdy s osobami pobírajícími příspěvek na živobytí 3 měsíce je sepsován individuální akční plán. 3 měsíce je dlouhá doba na to, aby osoba, která se zaeviduje jako uchazeč o zaměstnání a pobírá příspěvek na živobytí, si sama hledala práci, a po 3 měsících již je vhodné s touto osobou více intervenovat.

K § 25

Doplňuje se do situace, kdy je osoba výdělečně činná, ale má jen nižší úvazek a levnou práci, aby rovněž při navýšení rozsahu a intenzity její výdělečné činnosti či vykonání lepší placené práce byla nadále aktivní v hledání si zaměstnání a využívala agentury práce, inzerci, internet apod. Pokud tomu tak nebude, nebude jí částka živobytí navýšena o 40 % rozdílu mezi životním a existenčním minimem. V současné době se totiž stává, že osoba má nízký pracovní úvazek, je jí nabídnut úvazek vyšší, ale osoba tuto nabídku nepřijme, a částka živobytí se této osobě nemění (zůstává stále vysoká). Navrhované opatření již na předešlý příklad bude reagovat právě snížením částky živobytí.

K § 28

Pouze se zpřesňuje využití možnosti zvýšení příjmu u nezletilých dětí.

K § 30, § 38 a § 39

V souvislosti se vznikem nové dávky na bydlení se ruší doplatek na bydlení ze systému pomoci v hmotné nouzi. Z tohoto důvodu dochází k revizi zákona o pomoci v hmotné nouzi, ve kterém se současná dávka na bydlení ruší.

K § 40

Jelikož se již nebude ze systému pomoci v hmotné nouzi vyplácet doplatek na bydlení, není potřeba stanovovat zvláštního příjemce dávky, pokud osobě hrozí ztráta bydlení.

K § 42 a § 43

V souvislosti se vznikem nové dávky na bydlení se ruší doplatek na bydlení ze systému pomoci v hmotné nouzi. Z tohoto důvodu dochází k revizi zákona o pomoci v hmotné nouzi, ve kterém se současná dávka na bydlení ruší.

K § 44

Zpřesňuje se situace, kdy dochází k přehodnocení dávky, pokud dojde ke změně rozhodných skutečností pro nárok a výši dávky. V této situaci se dávka vždy přehodnotí od prvního dne měsíce, který následuje po měsíci, ve kterém tato změna nastala. V tomto případě se bude dodržovat i § 10 zákona o pomoci v hmotné nouzi, ve kterém je zakotveno rozhodné období.

K § 46a

V souvislosti se vznikem nové dávky na bydlení se ruší doplatek na bydlení ze systému pomoci v hmotné nouzi. Z tohoto důvodu dochází k revizi zákona o pomoci v hmotné nouzi, ve kterém se současná dávka na bydlení ruší.

K § 49

Upravuje se, že je osoba povinna podrobit se lékařskému posouzení nejen pro invaliditu třetího stupně, ale pro všechny stupně. Zdravotní stav osoby je důležitý pro vyhodnocování částky živobytí a také pro stanovení, zda osoba může či nemůže být aktivní.

Dává se povinnost osobě podrobit se posouzení zdravotního stavu u poskytovatele zdravotních služeb určeného krajskou pobočkou Úřadu práce obdobně, jako je tomu v zákoně o zaměstnanosti. Opatření cílí na situace, kdy příjemce dávky není v evidenci uchazečů o zaměstnání, ale po dlouhou dobu dokládá potvrzení svého lékaře, že je dočasně práce neschopná, avšak není vyhodnocena, že je invalidní, a přesto jí je poskytován příspěvek na živobytí v plné výši a nemusí plnit podmínky aktivity.

K § 61

V souvislosti se vznikem nové dávky na bydlení se ruší doplatek na bydlení ze systému pomoci v hmotné nouzi. Z tohoto důvodu dochází k revizi zákona o pomoci v hmotné nouzi, ve kterém se současná dávka na bydlení ruší.

K § 67

Mění se místní příslušnost u příspěvku na živobytí, která již nebude tam, kde má osoba hlášen trvalý pobyt, ale tam, kde bydlí. Pokud však osoba žádné bydlení nemá, bude její místní příslušnost tam, kde je hlášena k trvalému pobytu.

K § 69

Řízení z moci úřední může být zahájeno rovněž, pokud se jedná o přeplatek na dávce, proto se tato možnost do ustanovení doplňuje.

K § 72

V souvislosti se vznikem nové dávky na bydlení se ruší doplatek na bydlení ze systému pomoci v hmotné nouzi. Z tohoto důvodu dochází k revizi zákona o pomoci v hmotné nouzi, ve kterém se současná dávka na bydlení ruší.

K § 75

Upřesňuje se, že pouze u mimořádné okamžité pomoci osoba žádá v písemné žádosti o určitou výši této dávky, proto, když jí tato výše není přiznána, musí Úřad práce ČR vydat rozhodnutí. U příspěvku na živobytí se o danou výši nežádá, proto nelze využít opatření, že pokud příspěvek na živobytí nebyl přiznán v požadované výši.

K § 76

Slova „po jejím přiznání“ jsou nadbytečná, protože ode dne výplaty již nelze tvrdit, že dávka byla přiznána.

K § 77

Úřad práce ČR má možnost v m ojedinělých a mimořádných situacích upustit od vymáhání přeplatku, a to do 10 000 Kč. Nad 10 000 Kč musí získat souhlas MPSV. MPSV má v této věci zřízenou komisi, která řeší, zda souhlas bude či nebude udělen. Úřad práce ČR pak vydává rozhodnutí, zda upustil či neupustil od vymáhání přeplatku. V praxi nastávají problémy, že proti takovému rozhodnutí se v současné době lze odvolat, avšak když je vydáno rozhodnutí v souladu již se stanoviskem MPSV, je nelogické, aby osoba se opět odvolala k MPSV. Institut upuštění od vymáhání přeplatku je zcela výjimečný a mimořádný a není důvod, aby v tomto institutu byl ještě umožněn opravný prostředek. Přeplatek na dávce je již jednou rozhodnutím určen a proti tomu se může vždy oprávněná osoba odvolat.

K Čl. XVII

K přechodným ustanovením

V souvislosti se vznikem nové dávky na bydlení se ruší doplatek na bydlení ze systému pomoci v hmotné nouzi.

Po přechodné období však je nárok na doplatek na bydlení zachován do 30 června 2021, situaci současných příjemců doplatku na bydlení řeší přechodná ustanovení. Úřad práce nejpozději do 31. března 2021 doručí do vlastních rukou příjemcům doplatku na bydlení výzvy k podání žádosti o novou dávku na bydlení - přídavek na bydlení. Pokud současný příjemce doplatku na bydlení do konce následujícího měsíce k měsíci, kdy mu byla výzva doručena, nepodá žádost o přídavek na bydlení, nárok na doplatek na bydlení, který dosud pobíral, mu zanikne, a to posledním dnem kalendářního měsíce, ve kterém mu uplynula lhůta stanovená ve výzvě pro podání žádosti o přídavek na bydlení.

Pokud příjemce doplatku na bydlení žádost o novou dávku podá, nárok na původní dávku na bydlení mu zanikne dnem právní mocí rozhodnutí o přídávku na bydlení, a to i v případě, že mu přídavek na bydlení nebude přiznán. Není možné, aby osobě v určitý čas byly vypláceny obě dávky na bydlení, původní dávka a nová dávka.

Pokud u stávajícího příjemce doplatku na bydlení a společně s ním posuzovaných osob dojde ke změně podmínek nároku na doplatek na bydlení, s výjimkou nákladů na bydlení a rozhodného příjmu, a stávající příjemce podá žádost o přídavek na bydlení, platí postup uvedený výše. V případě, že žádost o přídavek na bydlení nebude ve lhůtě uvedené výše podána, nárok na výplatu doplatku na bydlení zaniká posledním dnem kalendářního měsíce, ve kterém došlo ke změně podmínek nároku na vyplácený doplatek na bydlení.

Doplatek na bydlení do jiného než obytného prostoru, stavby pro individuální nebo rodinnou rekreaci a části bytu se ještě po přechodné období zachovává. Po tuto dobu mohou stávající příjemci doplatek na bydlení pobírat, pokud splňují podmínky nároku na dávku a pokud se jedná o totožnou stavbu pro individuální nebo rodinnou rekreaci nebo jiný než obytný prostor nebo část bytu, na které pobírají doplatek na bydlení ke dni účinnosti tohoto zákona. V případě, že změní své bydlení, nárok na doplatek na bydlení jim zanikne.

Řízení o doplatku na bydlení zahájená a pravomocně neskončená se za dobu před nabytím účinnosti tohoto zákona, dokončí podle původní úpravy účinné před 1. 1. 2021 a za dobu po dni nabytí účinnosti tohoto zákona se žádost o příspěvek na bydlení považuje za žádost o přídavek na bydlení s tím, že žadatel je povinen doplnit náležitosti žádosti podle nového zákona. Řízení o přeplatku na doplatku na bydlení se řídí původní úpravou účinnou přede dnem 1. 1. 2021.

Na přehodnocení nových skutečností pro účely nároku a výše příspěvku na živobytí bude mít Úřad práce ČR také dostatek časového prostoru.

ČÁST ŠESTNÁCTÁ - Změna zákona o Úřadu práce České republiky

V souvislosti se vznikem nové dávky na bydlení se ruší příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory a doplatek na bydlení ze systému pomoci v hmotné nouzi. Z tohoto důvodu dochází také k revizi zákona o Úřadu práce České republiky, který plní úkoly také v oblasti přídavku na bydlení.

ČÁST SEDMNÁCTÁ - Změna zákona o specifických zdravotních službách

V souvislosti se vznikem nové dávky na bydlení se ruší příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory a doplatek na bydlení ze systému pomoci v hmotné nouzi. Z tohoto důvodu dochází také k revizi zákona o specifických zdravotních službách.

ČÁST OSMNÁCTÁ – Změna zákona, kterým se upravují některé otázky související s poskytováním plnění spojených s užíváním bytů a nebytových prostorů v domě s byty

Pro účely nové dávky přídavku na bydlení se upravuje také zákon č. 67/2013 Sb., ve kterém se zavádí nová povinnost pro poskytovatele služeb, kteří jsou povinni příjemci služeb vyúčtovat skutečnou výši nákladů a záloh za jednotlivé služby, a to při skončení užívacího titulu k bytu, za podmínky, že takové vyúčtování je možné. V opačném případě k vyúčtování dojde až po skončení zúčtovacího období a vyúčtování poskytovatel služeb doručí příjemci služeb nejpozději do 4 měsíců od skončení zúčtovacího období. Je však nutné služby vyúčtovat tomu, kdo je skutečně čerpal a platil za ně zálohy.

ČÁST DEVATENÁCTÁ - Změna zákona o státním občanství České republiky

V souvislosti se vznikem nové dávky na bydlení se ruší příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory a doplatek na bydlení ze systému pomoci v hmotné nouzi. Z tohoto důvodu dochází k revizi zákona o státním občanství České republiky.

ČÁST DVACÁTÁ - Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti shodně s novým zákonem o přídavku na bydlení, který nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2021.

Důvodová zpráva

Obecná část

A. Zhodnocení platného právního stavu, odůvodnění hlavních principů a vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy

Sociální dávky poskytované do oblasti bydlení pomáhají občanům s krytím jejich nákladů na bydlení, a tím k zajištění a udržení jejich přiměřeného standardního bydlení. V současné době resort Ministerstva práce a sociálních věcí spravuje dvě dávky, a to příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory a doplatek na bydlení ze systému pomoci v hmotné nouzi. Každá dávka reaguje na jinou situaci, má stanoveny vlastní podmínky nároku, při rozhodování se posuzují a dokládají odlišné skutečnosti a za jiná časová období. **Zároveň je třeba uvést, že dávkový systém v oblasti bydlení v současné době představuje jedinou relevantní existující státní podporu v této oblasti.**

Příspěvek na bydlení je dávkou státní sociální podpory poskytovanou podle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 117/1995 Sb.“), kterou stát přispívá na krytí nákladů na bydlení rodinám či jednotlivcům s nízkými příjmy. Příspěvek na bydlení byl v systému státní sociální podpory koncipován jako dávka, která má zajistit udržení rodin se středními a nižšími příjmy v přiměřeném bydlení v bytech. Na příspěvek na bydlení má nárok vlastník nebo nájemce bytu, který je v bytě přihlášen k trvalému pobytu, jestliže 30 % rozhodných příjmů rodiny (v Praze 35 % rozhodných příjmů rodiny) nestačí na pokrytí nákladů na bydlení. Zároveň těchto 30 % (v Praze 35 %) rozhodného příjmu rodiny nesmí být vyšší než částka normativních nákladů na bydlení daná zákonem č. 117/1995 Sb., kterou ovlivňuje počet osob v rodině a umístění daného bytu, resp. velikost obce, v níž se daný byt nachází. Poskytování příspěvku na bydlení podléhá testování příjmů rodiny a nákladů na bydlení za předchozí kalendářní čtvrtletí a za rodinu se považují všechny osoby trvale hlášené k pobytu v bytě, na který je požadován příspěvek na bydlení. Pokud rozhodný příjem rodiny, z něhož se vychází při stanovení výše příspěvku na bydlení, nedosahuje částky životního minima rodiny, započítává se pro stanovení výše příspěvku na bydlení jako rozhodný příjem rodiny částka odpovídající životnímu minimu této rodiny.

Doplatek na bydlení je dávkou pomoci v hmotné nouzi, poskytovanou podle zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 111/2006 Sb.“). Tuto dávku mohou pobírat pouze osoby, které se nacházejí v hmotné nouzi. Přitom se může jednat o osoby, které bydlí v bytech, i osoby, které bydlí v substandardních formách bydlení (v ubytovacím zařízení, v jiném než obytném prostoru, stavbě pro rekreaci a zařízení sociálních služeb). Výše dávky, na rozdíl od příspěvku na bydlení, není omezena normativy, ale její výši ovlivňují náklady na bydlení ohraničené výší, která je v místě obvyklá. Tato dávka řeší nedostatek příjmu k uhrazení nákladů na bydlení v případech, kde nestačí vlastní příjmy osoby či rodiny včetně příspěvku na bydlení. U této dávky se vedle příjmu, odůvodněných nákladů na bydlení a počtu osob testuje i majetek a sociální poměry dané osoby

či rodiny, zkoumá se fakticita soužití společně posuzovaných osob a zda si osoba může zvýšit příjem vlastním přičiněním. Na doplatek na bydlení má nárok osoba, jež je vlastníkem bytu, který užívá, nebo jiná osoba, která užívá byt na základě smlouvy, rozhodnutí, nebo jiného právního titulu, a která má nárok na příspěvek na živobytí. Zároveň musí žadatel splňovat podmínku, že příjem rodiny je po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení nižší než částka živobytí této rodiny. Výše doplatku na bydlení je stanovena tak, aby po zaplacení odůvodněných nákladů na bydlení (tj. po zaplacení nájmu a úhrad za služby a energie) zůstala osobě či rodině částka živobytí (zpravidla částka životního minima).

Je možné konstatovat, že v současné době zaznívá vysoká míra kritiky výše uvedené dávkové podpory bydlení. Je poukazováno zejména na neúčelnost, nízkou adresnost (zejména u příspěvku na bydlení), možné zneužití (účelová manipulovatelnost) podmínek nároku, tzv. obchod s chudobou (zejména u příjemců doplatku na bydlení). V praxi může docházet k případům, kdy příspěvek na bydlení je pobírán osobami a rodinami, které i přes to, že jsou vzhledem ke své finanční situaci schopny náklady na bydlení saturovat z vlastních zdrojů, splňují podmínky nároku na příspěvek na bydlení. Dochází k manipulaci osob hlášených k trvalému pobytu v bytě, na který je požadován příspěvek na bydlení (podmínka pro určení okruhu společně posuzovaných osob), za účelem dosažení buď nároku na tuto dávku, nebo na její maximální výši. Jde např. o účelové odhlašování trvalého pobytu z bytu, zejména pracujících členů domácnosti, za účelem získání nároku na příspěvek na bydlení pro zbývající nepracující členy domácnosti (ve většině případů nepracující matku pečující o malé děti). Dále dochází k situacím, kdy vlastník či nájemce bytu, na který je požadován příspěvek na bydlení, nebo některá ze společně posuzovaných osob vlastní další bytové jednotky, které může využít pro svoje přiměřenější (levnější) bydlení nebo pro zvýšení svého příjmu jejich pronájmem. Problém činí i tzv. historické kolaudace bytů, kdy jde o byty, které jsou v současné době z části nebo zcela zdevastované, vybydlené či hygienicky závadné, avšak jsou stále zkolaudované jako prostory vhodné pro trvalé bydlení. Poskytováním dávkové podpory do těchto bytů de facto dochází k podpoře nevhodného a v některých případech zdraví ohrožujícího bydlení. Rovněž výplatou doplatku na bydlení především do substandardních forem bydlení (zejména ubytoven) je vytvářena neustálá nabídka a poptávka po tomto typu bydlení, což má za následek, že příjemci dávky v některých případech bydlí za poměrně vysoké částky v ne zcela vyhovujících podmínkách. Vzhledem k tomu, že jde většinou o osoby znevýhodněné na volném trhu s byty, je tím nepřímou podporován obchod s chudobou. Při úpravě dávek je proto nezbytné zaměřit se především na zranitelné skupiny obyvatel, jež bydlí v nepříznivých podmínkách, a pomoci je dostat do vhodného bydlení. Další problém současné úpravy spočívá v tom, že dochází k případům, že některé rodiny čerpají příspěvek na bydlení i doplatek na bydlení, a to jen z toho důvodu, že pro příspěvek na bydlení je stanovena fikce minimálního rozhodného příjmu ve výši životního minima rodiny. Pokud jde o rodiny s příjmem nižším než je příslušné životní minimum nebo zcela bez příjmu, je těmto rodinám saturován chybějící (započítaný) příjem právě doplatkem na bydlení.

Navrhovaná úprava byla diskutována několik let napříč různými subjekty, a to s ostatními rezorty, se zástupci Parlamentu ČR, se zástupci obcí a především s neziskovým sektorem. Dokonce nejen k této problematice byla Ministerstvem práce a sociálních věcí (dále jen

„MPSV“) zřízena Pracovní skupina, ve které měly své zástupce výše uvedené subjekty. Ne na všech názorech vždy panovala shoda, ale koncept jedné dávky na bydlení je připravován na základě kompromisů všech dotčených subjektů. Je nutné si uvědomit, že nelze všem zcela vyhovět a především že změnu dávkového systému požaduje většina občanů ČR. I když ze všech jednání Pracovní skupiny vyplynulo, že není možné celou problematiku podchytit a řešit pouze dávkovým systémem, ale jsou nutná opatření i v dalších odvětvích, tlak na změnu dávek na bydlení je enormní. MPSV si uvědomuje, že nelze již zachovat systém dávek na bydlení tak, aby podporoval výše uvedené nekalé praktiky (*obcházení některých opatření, aby osoba docílila nároku na dávku, obchod s chudobou apod.*) a tím byla podněcována většinová kritika odborné i laické veřejnosti. Je tedy potřeba upravit změny v dávkové oblasti na bydlení a nečekat neustále na další opatření v ostatních oblastech, o kterých se rovněž diskutuje několik let. MPSV ale i nadále bude podporovat a požadovat tato opatření (*jedná se např. vznik zákona o dostupném bydlení, otázka trvalého a přechodného pobytu a s tím spojená migrace osob, otázka povinné školní docházky a následného vzdělávání*).

Popis navrhovaného opatření:

Navrhovaná úprava si klade za cíl sjednotit poskytování finanční podpory v oblasti bydlení do jediné dávky – přídatku na bydlení – a tím zjednodušit systém dávkové podpory pro samotné občany ČR a také v rámci administrativy pro Úřad práce ČR. Prostřednictvím této dávky bude zajištěno poskytování jednotné finanční podpory v oblasti bydlení. Účelem zavedení jediné dávky není jen zjednodušení systému dávkové podpory, ale i zvýšení adresnosti výplaty dávky a zároveň eliminace shora popsaných negativních jevů a rizik spojených s možným zneužitím dávkového systému. Změny jsou zaměřeny také na motivaci lidí, kteří mohou být aktivní, aby pro ně bylo výhodnější pracovat, než jen pobírat dávky. V případě určitých skupin osob je třeba posilovat vědomí, že „pracovat je normální“.

Vymezení nové dávky do jednoho samostatného právního předpisu se stane více přehledným a umožní adresnější nastavení podmínek nároku. Navrhovanými opatřeními si předmětná úprava klade za cíl zajistit směřování dávkové podpory ze strany státu do prostorů vhodných pro trvalé bydlení a zároveň předejít nežádoucím jevům, ke kterým v současné době dochází. Změna systému by měla především vést k zachování principu sociální spravedlnosti a udržení sociálního smíru tak, aby nebyla neúměrně upřednostňována jedna skupina osob před skupinou druhou.

Základní principy nově navrhované právní úpravy přídatku na bydlení jsou:

- a) **Sloučení současných dvou dávek na bydlení do jedné dávky** povede ke zpřehlednění sociálního systému. Každý občan bude vědět, že může na Úřadu práce ČR požádat o jednu dávku na bydlení bez ohledu na to, v jaké formě bydlení právě žije. V současné době nastávaly případy, kdy občan nevěděl, o jakou dávku může ve své tíživé situaci požádat. Nová dávka na bydlení bude poskytována do bytů, ubytoven a pobytových sociálních služeb. Nová dávka na bydlení v sobě bude zahrnovat principy obou současných dávek tak, aby byly co nejméně ohroženy rizikové skupiny obyvatel (vůči věku a zdravotnímu stavu), avšak

na druhou stranu, aby se lidem, kteří mohou pracovat, nevyplatilo pouze pobírat dávky, ale hledali si zaměstnání a nastoupili do něj.

b) Hodnocení vlastní aktivity všech osob společně posuzovaných jako podmínka získání nároku na přídavek na bydlení a jeho výši. Toto opatření nebude praktikováno na zranitelnou skupinu osob z důvodu věku (děti, senioři) a zdravotního stavu, která nemůže být aktivní. Na základě tohoto opatření se bude zkoumat pracovní aktivita žadatele a osob s ním společně posuzovaných, u kterých lze tuto aktivitu požadovat. Bude se zkoumat skutečnost, zda tyto osoby mají v každém kalendářním měsíci rozhodného období příjem z výdělečné činnosti či jejich náhrad (*zejména dávek nemocenského a důchodového pojištění a rodičovského příspěvku*), popř. jsou vedeny v evidenci uchazečů o zaměstnání a zároveň jsou v rámci této evidence aktivně součinné. V rámci evidence bude kladen důraz na roli Úřadu práce ČR v oblasti individuální práce s klientem, a to s cílem vytvořit pro klienta takové podmínky, aby byl sám motivován vstoupit do pracovního procesu. Úřad práce ČR se zaměří na vytváření nástrojů dlouhodobější podpory klientů, čímž bude zvýšena pravděpodobnost jejich budoucího uplatnění na volném trhu práce a rovněž bude podpořena rovnováha nabídky a poptávky na trhu práce z regionálního hlediska. Úřad práce ČR více prováže své činnosti a aktivity se subjekty ovlivňujícími trh práce (zaměstnavatelské svazy, odbory, asociace, školy atd.).

Zároveň bude Úřad práce ČR dávat podnět pověřenému obecnímu úřadu, aby s osobou, u které je požadována aktivita v rámci evidence uchazečů o zaměstnání, započal sociální práci. Sociální pracovníci pověřeného obecní úřadu budou s touto osobou vést sociální práci v širším kontextu (např. finanční poradenství, hledání přiměřeného bydlení, odstraňování překážek, které brání příjemci dostat se na trh práce). S Úřadem práce ČR budou ve spojení prostřednictvím Jednotného informačního systému, který již je k vyměňování informací používán dnes. Navýšení práce s příjemci přídávku na bydlení na pověřených obecních úřadech se nepředpokládá, protože se bude jednat převážně o klienty, se kterými mají pověřené obecní úřady povinnost vykonávat sociální práci již podle současného znění zákona o pomoci v hmotné nouzi.

Pokud však příjemce dávky nebude ani při výše uvedených snahách Úřadu práce ČR a pověřeného obecního úřadu aktivně součinný (*z evidence bude sankčně vyřazen*), bude mít jeho nečinnost vliv na nárok na přídavek na bydlení nebo na jeho výši. Ke snížení dojde v rámci okruhu společně posuzovaných osob tím, že se neaktivní osoba nebude započítávat pro nejvýše uznatelné náklady na bydlení.

Příklad: V rodině jsou 2 osoby společně posuzované. První osoba má příjem z výdělečné činnosti, druhá osoba je v evidenci uchazečů o zaměstnání. Druhá osoba ale nijak v rámci evidence nespolupracuje, odmítá i nabízenou sociální práci ze strany pověřeného obecního úřadu. Proto se pro nejvýše uznatelné náklady na bydlení bude počítat pouze s první osobou, jako by byla jednotlivec, což bude mít vliv na výši dávky (bude nižší, než kdyby se počítalo pro nejvýše uznatelné náklady na bydlení s oběma osobami).

Cílem tohoto opatření je vytvořit motivační prvek k práci jako další kritérium pro posouzení nároku na dávku, přičemž vždy bude nezbytné zohlednit objektivní důvody, pro které určitá osoba aktivní být nemůže, a proto není spravedlivé po ní aktivní přístup k zajištění příjmu požadovat. Jde o princip, že osoba, která pracuje nebo se aktivně snaží si práci najít, se musí mít lépe, než osoba, která nepracuje, nebo se práci vyhýbá.

- c) V souvislosti s řešením aktivity osob se navrhuje opatření, které ovlivní výši nároku na dávku v závislosti na **řádném plnění povinného předškolního vzdělávání a povinné školní docházky dětí**. Zamešká-li dítě při plnění povinného předškolního vzdělávání nebo povinné školní docházky více než 100 hodin za pololetí, budou rodiče (příjemci dávek) muset doložit, že absence je ze zdravotních důvodů. Pokud tak neučiní, nebude s rodiči nadále počítáno v nákladech na bydlení a dojde ke snížení dávky po dobu půl roku.

Vliv neplnění povinné školní docházky je v současné době zakotven u příspěvku na živobytí ze systému pomoci v hmotné nouzi a také u rodičovského příspěvku ze systému státní sociální podpory. Cílem tohoto opatření je navázat dávku na bydlení na řádné plnění povinné předškolní a školní docházky, neboť ukončené základní vzdělání generuje předpoklad pro uplatnění na trhu práce a v životě.

Příklad: Nájemní byt je obýván dvěma rodiči a jedním dítětem. Pro určení nejvýše uznatelných nákladů na bydlení by bylo počítáno se všemi třemi členy rodiny (uznatelné náklady na bydlení by mohly být vyšší). Avšak dítě bude mít na vysvědčení více jak 100 hodin zameškané školní docházky za pololetí a tato absence nebude ze zdravotních důvodů. Proto se bude pro určení nejvýše uznatelných nákladů na bydlení půl roku po tomto zjištění počítat pouze s jednou osobou – dítětem, což povede ke snížení přídatku na bydlení v tomto období.

- d) **Zohlednění fakticity a vzájemné vyživovací povinnosti při stanovení okruhu společně posuzovaných osob**. Nadále již nebude postačovat pouhá skutečnost hlášení trvalého pobytu v bytě, jako je vymezena u současného okruhu společně posuzovaných osob u příspěvku na bydlení, která je sice administrativně jednoduchá a snadno ověřitelná, ale v současné době se jeví jako nedostatečná a ve stále více případech zmanipulovatelná. Okruh společně posuzovaných osob se bude stanovovat podle skutečného soužití osob v bytě a na základě zákonné vyživovací povinnosti.

Toto opatření zamezí manipulaci osob s hlášením trvalého pobytu, např. případům fiktivního rozestěhování manželů, kdy výdělečně činný rodič je nahlášen k trvalému pobytu v odlišném bytě než druhý rodič, který není výdělečně činný, spolu s jejich dětmi, a tento nevýdělečný rodič žádá o dávku z titulu nedostatečného příjmu. Při nové úpravě již bude celá rodina společně posuzována, tzn. i rodič, který má fiktivně nahlášen trvalý pobyt jinde a přesto s rodinou fakticky žije v jednom bytě.

V případě, že o dávku žádá samotné nezaopatřené zletilé dítě, se navrhuje posuzovat toto dítě vždy společně s rodiči. Tato úprava reaguje na případy, kdy o dávku žádá zletilé nezaopatřené dítě (student), které žije ve svém bytě (nebo bytě pronajatém od rodičů)

a deklaruje, že nemá žádný započitatelný příjem ani stanovenou vyživovací povinnost rodičů. V těchto případech se vychází z principu zákonem stanovené vzájemné vyživovací povinnosti mezi rodiči a dětmi a tudíž z předpokladu, že náklady na bydlení tohoto nezaopatřeného dítěte jsou, popř. mohou být hrazeny rodiči. Pokud však bude jasně deklarováno, že takové dítě žádný vztah s rodiči již nemá a řeší vyživovací povinnost ze strany rodičů, bude moci být z okruhu vyloučeno a bráno samostatně.

Výjimky v rámci okruhu společně posuzovaných osob se ponechávají u užívání ubytovacího zařízení a pobytové sociální služby. Po prokázání skutečnosti, že osoby, které k sobě nemají vyživovací povinnost, ale bydlí spolu na pokoji v ubytovacím zařízení nebo v pobytové sociální službě, spolu nijak nehospodaří, budou posuzovány zvlášť. Tento princip vychází ze současné již v praxi osvědčené právní úpravy.

Samozřejmě se navrhuje ponechání možnosti vyloučení jednotlivců z okruhu společně posuzovaných osob i v případech, jedná-li se o vzájemnou vyživovací povinnost nebo o jiné osoby, které spolu nějaký čas užívaly byt, a to v případech, bude-li prokázáno, že vylučovaná osoba tři kalendářní měsíce byt neužívá. I tento princip vychází ze současné již v praxi osvědčené právní úpravy legislativy pro příspěvek na bydlení.

V některých případech bude muset Úřad práce ČR provést místní šetření v obydlí posuzované osoby, aby bylo ověřeno žadatelem nebo příjemcem dávky proklamované vyjádření, že osoba obydlí neužívá a má být vyloučena z okruhu. Místní šetření kvůli stanovení okruhu společně posuzovaných osob bude prováděno pouze v těch případech, kdy bude mít Úřad práce ČR pochybnosti o tomto okruhu.

- e) Poskytování přídatku na bydlení **na období 3 kalendářních měsíců** (*jde o obdobný přístup, který je podle současně platné legislativy použit pro příspěvek na bydlení, s tím, že se upouští od pevně stanovených kalendářních čtvrtletí, a to z důvodu, aby Úřad práce mohl administraci přídatku na bydlení rozložit do celého kalendářního roku*). Období, za které se budou dokládat příjmy společně posuzovaných osob a jejich náklady na bydlení budou 3 kalendářní měsíce předcházející období, na které se dávka žádá nebo prokazuje. Platnost dalších podmínek nároku (*např. právního titulu k užívání bytu, plnění základních standardů bydlení, aktivita osob*) musí být splněny v každém měsíci, na který dávka náleží. Bude však umožněno reagovat na **podstatný pokles příjmu**. Při podstatném poklesu příjmu (*pokles musí být alespoň o jednu třetinu a příjem musí klesnout pod hranici životního minima*) se bude počítat pouze s tímto sníženým příjmem, pokud bude nadále toto snížení trvat. Obdobný princip je již v současné době v systému pomoci v hmotné nouzi, kde lze podstatný pokles příjmu uplatnit jen při podání žádosti. U nové dávky na bydlení jej bude možné uplatnit i v průběhu poskytování dávky.
- f) **Rozšíření právních titulů**, které umožní získat nárok na dávku přídatku na bydlení; nárok mohou získat nejen nájemci a vlastníci bytu, jako je tomu u současného příspěvku na bydlení, ale i osoby, které užívají byt na základě některých dalších právních titulů, a to podnájemní smlouvy a služebnosti k užívání bytu (*nyní na takovou podporu dosáhli jen*

ti nejchudší v hmotné nouzi a naopak lidé s nízkými výdělky, kteří by také podporu na bydlení potřebovali, byli z takové podpory vyloučeni). V tomto kroku je nutné spatřovat, že stát tak napravuje pocit nespravedlnosti, který mohli občané v podnájemních vztazích cítit, protože podnájemní vztah je regulérní právní titul k užívání bytu, a to především u družstevních bytů. Toto rozšíření plně koresponduje s úpravou popsanych a nejčastěji využívaných právních titulů užívání bytu, obsažených v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Stát tímto opatřením tedy rozšiřuje dávkovou pomoc směrem k občanům, kteří ji rovněž potřebují.

g) Zavedení minimálních základních standardů kvality bydlení jako jedné z podmínek pro přiznání nároku na přídavek na bydlení podle typů bydlení.

1. Byt

Navrhovaná právní úprava nově definuje byt vhodný pro bydlení, který musí splňovat minimální standardy bydlení. Pokud předmětný byt nebude stanovené standardy splňovat, dávka nebude moci být přiznána, popř. bude odejmuta (*bude stanoveno určité časové období k nápravě stavu bytu, příp. k hledání vhodného bydlení; po toto období bude výplata dávky náležit*).

Toto opatření eliminuje poskytování dávkové podpory na byty s historickou kolaudací, které jsou však v současné době již nevhodné pro trvalé bydlení osob. Je tak jednoznačně deklarováno, že podpora bydlení realizovaná prostřednictvím dávky je poskytována výhradně do takových forem bydlení, které splňují alespoň minimální hygienické a technické standardy pro dlouhodobé bydlení a netrpí vadami, které mohou ohrozit jeho obyvatele na zdraví či životě. Toto opatření podporuje, aby lidé nevyhledávali byty, které jsou jasně nevhodné pro bydlení, a aby lidé nebyli v těchto bytech zakonzervováni a byli motivováni si hledat bydlení jiné i za pomoci obcí v přenesené a samotné působnosti, sociálních služeb, neziskového sektoru.

Navrhovaná úprava vychází rovněž z Kulatého stolu „Problematika sociálně vyloučených lokalit včetně dávek na bydlení“ (MPSV, září 2018). Výstupem kulatého stolu byla formulace 15 podnětů k řešení problematiky chudoby a sociálního vyloučení. Jedním z 15 podnětů je definování potřeby jasného nastavení hygienických standardů bytů, které by zaručovaly faktickou kvalitu bytu. Navržená úprava jednoznačně deklaruje, že stát chce finančně podporovat pouze vhodné bydlení. Jsou definovány minimální základní standardy bydlení, které musí být splněny, aby mohl být předmětný byt považován za vhodný pro bydlení. Tato podmínka nároku na dávku bude primárně doložena formou prohlášení žadatele o dávku. V žádném případě není záměrem předmětné úpravy plošně podrobit kontrole každý byt, do kterého by měla být dávka přiznána či vyplácena. Opatření však poskytne Úřadu práce ČR nástroj pro to, aby mohl v těch případech, v nichž vznikne pochybnost o tom, že předmětný byt není vhodným prostorem pro trvalé bydlení, provést vlastní šetření v místě za účelem ověření rozhodných skutečností. Je předpoklad, že se bude jednat jen o malou část podaných žádostí nebo přehodnocovaných vyplácených

dávek. Pokud Úřad práce ČR nebude moci vyhodnotit splnění zákonných požadavků vlastním šetřením, bude mít možnost obrátit se s žádostí na vyhodnocení základních standardů na odborné subjekty (stavební úřady, hygienické správy, hasičský záchranný sbor). Posuzování vhodnosti bytu pro bydlení ze strany jiných subjektů, než je Úřad práce ČR, se předpokládá pouze v ojedinělých případech.

Pokud bude zjištěno, že byt není vhodný pro bydlení a nesplňuje určitý standard bydlení, bude dána přiměřená lhůta na zjednání nápravy takového stavu. Při stanovení této lhůty bude Úřad práce ČR přihlížet na skutečnost, o jak náročnou nápravu půjde a jaký čas si tato náprava může vyžádat. Rovněž bude Úřad práce ČR přihlížet, jaké osoby v tomto nevhodném bytě bydlí, a to z pohledu věku (péče o děti, senioři) a zdravotního stavu, aby byla dána taková lhůta, ve které by těmto osobám mohl být nalezen nový přiměřený byt nebo původní byt opraven. Úřad práce ČR bude mít povinnost ihned, co zjistí, že byt nesplňuje standardy kvality bydlení a určí lhůtu k nápravě, informovat o tomto a o možných důsledcích majitele či pronajímatele bytu, pověřený obecní úřad s podnětem k zahájení sociální práce za účelem řešení bytové situace těchto osob a orgán sociálně právní ochrany dětí, pokud bude v okruhu společně posuzovaných osob nezletilé dítě. Jestliže k nápravě do dané lhůty nedoje, dávka osobě bude po tomto termínu poskytována ještě další 3 měsíce a poté jí bude dávka odejmuta.

2. Pobytová sociální služba

V souvislosti se standardy kvality bydlení zůstanou zachovány podmínky, jako jsou v současné právní úpravě pro doplatek na bydlení, a nová dávka na bydlení bude moci být poskytnuta pouze do takového zařízení sociálních služeb, které je registrováno podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Dávková podpora se však rozšíří i na osoby, které využívají služeb těchto zařízení a které nejsou ve stavu hmotné nouze.

3. Ubytovací zařízení

Zůstávají zachovány podmínky pro účely nároku na novou dávku na bydlení, jako jsou u doplatku na bydlení. To znamená, že přírůstek na bydlení do ubytovacího zařízení bude moci získat jen osoba, která bude v hmotné nouzi (tedy příjemce příspěvku na živobytí) a jejíž situace bude vyhodnocena jako případ hodný zvláštního zřetele. Pro vyhodnocení případu hodného zvláštního zřetele zůstává ponechána spolupráce s pověřeným obecním úřadem se zaměřením, zda osoba může bydlet ve vhodnějším prostoru a zda má určité sepětí s obcí, kde ubytovací zařízení užívá (*např. děti v obci chodí do školy, osoby mají v obci poskytovanou zdravotní péči*).

Ponechána zůstává i povinnost pro majitele (pronajímatele) ubytovacího zařízení, aby si nechal od krajské hygienické stanice schválit provozní řád, aby dávka na bydlení mohla být osobám užívající toto zařízení poskytována. V provozním řádu musí být uveden:

- ✓ počet a plocha ubytovacích jednotek, včetně nejvyššího počtu ubytovaných fyzických

- osob,
- ✓ vybavení ubytovacích jednotek záchodem, sprchou, umývárnou a prostorem pro vaření nebo ohřev jídla,
- ✓ způsob vytápění ubytovacích jednotek a teplota vnitřního vzduchu v topném období,
- ✓ způsob zajištění tekoucí pitné a teplé vody v ubytovacích jednotkách.

Krajské hygienické stanici se ponechává možnost provádět kontrolu v příslušném ubytovacím zařízení a rovněž žadatelé a příjemci dávky jsou povinni udělit souhlas s touto kontrolou na jejich pokojích.

Zavádí se nové opatření, že majitel (pronajímatel) ubytovacího zařízení musí mít uzavřenou písemnou dohodu s obcí, podle které bude v prostorách ubytovacího zařízení umožněn výkon sociální práce ze strany pověřeného obecního úřadu a hodnocení případu hodného zvláštního zřetele. Smlouva s ubytovacím zařízením je uzavírána ve smyslu zákona o obcích, kdy je obec v samostatné působnosti ve svém územním obvodu povinna pečovat v souladu s místními předpoklady a s místními zvyklostmi o vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče a pro uspokojování potřeb svých občanů. Jde především o uspokojování potřeby bydlení. Obec tímto aktem bude informována, že na jejím území je poskytováno bydlení v ubytovacím zařízení pro osoby pobírající dávku na bydlení a že bude potřeba se na tuto oblast zaměřit především výkonem sociální práce, která bude moci být v zařízení vykonávána (*majitel či pronajímatel ubytovny nebude na základě dohody výkon sociální práce v jeho zařízení zakazovat*).

h) Limitování výše dávky nejvýše uznatelnými náklady na bydlení, a to odděleně pro hodnocení nájmu a pro spotřeby služeb a energií. Změna směřuje k adresnějším a spravedlivějším nastavení uznatelných nákladů na bydlení za využití hodnotových map nájmeného, jež budou každoročně aktualizovány Ministerstvem pro místní rozvoj, a započítávání energií a služeb podle počtu osob a jejich jednotlivé spotřeby.

Podle současné právní úpravy jsou u příspěvku na bydlení ze systému státní sociální podpory nejvýše uznatelné náklady na bydlení dány normativními náklady na bydlení. Jedná se o vypočítané průměrné hodnoty podle velikosti příslušné obce, přiměřené plochy bytu a příslušného počtu osob. Normativní náklady jsou stanoveny jednou částkou, která zahrnuje částku nájmeného, popř. pro družstevní byty a byty vlastníků částku „srovnatelných nákladů“ a dále ceny služeb spojených s bydlením a energií. Složka nájmeného je zastoupena v rámci celkové částky normativních nákladů podle různých typů domácností a různých typů obcí odlišným podílem.

Naproti tomu jsou u doplatku na bydlení ze systému pomoci v hmotné nouzi nejvýše uznatelné náklady na bydlení (nájem, energie a služby) ve výši v místě obvyklé, což v některých případech může znamenat, že tato dávka saturuje plně náklady na bydlení, na rozdíl od příjemců příspěvku na bydlení.

Na základě navrhovaného opatření budou uznatelné náklady na bydlení v bytech rozděleny na více složek. Nejvýše uznatelné částky jednotlivých složek budou stanoveny odděleně, přičemž částka nejvýše uznatelných nákladů bude tvořena součtem nejvýše uznatelné částky za nájemné a nejvýše uznatelné částky za další náklady na bydlení. Pokud se bude jednat o byty užívané na základě nájemní či podnájemní smlouvy, bude nejvýše uznatelná částka za nájemné dána součinem částky 1. decilu hodnotové mapy nájemného a přiměřené velikosti bytu podle počtu společně posuzovaných osob. Pokud se bude jednat o zálohově placené služby a energie, budou nejvýše uznatelné částky propočítány podle průměrné spotřeby a reálných cen jednotlivých dodavatelů služeb a energií. Důvody pro toto opatření spočívají především v tom, že vývoj nájemného v současné době ukazuje, že nyní fungující princip normativních nákladů, kdy je stanoveno celkem pět hodnot nájemného podle velikostní kategorie obcí, již není vypovídající, neboť zcela neodráží určité významné regionální odlišnosti. Proto bylo zapotřebí pro samostatně vyhodnocovanou složku nájemného nalézt novou hodnotu, která v sobě odráží místní podmínky daného regionu. V případě hodnotových map se jedná o modelově propočtenou veličinu, která je stanovena z veřejně dostupných údajů vztahujících se k nájemnému a která byla propočtena shodně pro celé území ČR bez subjektivních vlivů a lze ji pravidelně aktualizovat. Jedná se o model tržního nájemného sestavený na základě dat o prodejních, resp. kupních cenách nemovitostí.

Pro započítání nejvýše uznatelných nákladů na bydlení se v rámci okruhu společně posuzovaných osob navrhuje obdobný princip, jako je v současné době v systému pomoci v hmotné nouzi. Jde o zohlednění příjmu pro účely nároku a výše přídatku na bydlení všech osob společně posuzovaných, avšak nejvýše uznatelné náklady budou zohledněny pouze u osob, které splní zákonem dané předpoklady (tj. oprávněnost osoby, vlastní aktivitu osoby). Tento princip de facto předchází situaci, kdy by žadatel o dávku splňující veškeré podmínky nároku na dávku o nárok přišel v důsledku nesplnění podmínek jiné osoby, která s ním je společně posuzována. Opatřením se rovněž zabráni účelovému vyvádění jedné osoby s příjmem z okruhu společně posuzovaných osob, za účelem stanovení vyšší výše dávky. Zároveň se při určení počtu společně posuzovaných osob pro účely stanovení nejvýše uznatelných nákladů na bydlení stanoví zvláštní postup pro případy domácností s vyšším počtem společně posuzovaných osob. Nejvýše uznatelné náklady na bydlení budou stanoveny obdobně jako normativní náklady na bydlení, tzn. podle počtu osob v domácnosti (1, 2, 3, 4 a více). V případech, kdy okruh společně posuzovaných osob tvoří více než čtyři osoby, by prostým odečtem počtu osob, které neplní podmínky pro určení počtu společně posuzovaných osob, nemuselo být dosaženo žádného postihu ve výši dávky, což by umožňovalo obcházení tohoto ustanovení umělým soužitím více než čtyř osob. Proto se zavádí pravidlo, kdy se neplnění podmínek nároku některou ze společně posuzovaných osob projeví ve výši dávky okamžitě, tím, že pokud je v okruhu společně posuzovaných osob alespoň jedna osoba neplnící podmínky pro určení počtu osob, dojde k sankčnímu snížení počtu osob pro účely stanovení nejvýše uznatelných nákladů a zohlední se nejvýše uznatelné náklady na bydlení pouze pro tři společně posuzované osoby. Tento omezený počet společně posuzovaných osob bude platit, pokud alespoň tři společně posuzované osoby budou plnit všechny podmínky dané zákonem. Pokud bude podmínky

plnit nižší počet společně posuzovaných osob než tři, budou nejvýše uznatelné náklady sníženy na počet osob, které podmínky zákona plní.

Příklady:

1. V bytě žije rodina se třemi dětmi (celkem pět společně posuzovaných osob). Otec nesplňuje snahu zvýšit si příjem vlastní aktivitou (je sankčně vyřazen z evidence uchazečů o zaměstnání). Pro vyhodnocení nároku a výše přídatku na bydlení se bude přihlížet k příjmu všech pěti členů domácnosti, ale pro stanovení nejvýše uznatelných nákladů na bydlení se bude počítat pouze se sankční výší nejvýše uznatelných nákladů pro 3 osoby. (Pokud si otec začne zvyšovat příjem vlastní aktivitou – např. si nalezne práci, budou zohledněny nejvýše uznatelné náklady pro kategorii 4 a více osob.)

2. V bytě žije pět společně posuzovaných zletilých osob, ze kterých dvě osoby neplní podmínku snahy zvýšit si příjem vlastní aktivitou a jedna osoba podmínku oprávněnosti (je cizinec a nepřihlásila se k pobytu). Pro vyhodnocení nároku na přídatek na bydlení se budou započítávat příjmy všech pěti osob, ale pro stanovení nejvýše uznatelných nákladů na bydlení se budou hodnotit pouze 2 osoby (5 osob – 3 osoby, které neplní podmínky zákona = 2 osoby).

Jelikož už nebudou k dispozici pevné částky normativních nákladů na bydlení, je potřeba vycházet pro stanovení nejvýše uznatelných nákladů na bydlení u osob užívajících pobytovou sociální službu z jiných hodnot. U pobytových sociálních služeb jsou maximální částky pro stanovení nákladů za ubytování zakotveny ve vyhlášce č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "Vyhláška č. 505/2006 Sb."), kde jsou zakotveny různé částky v souvislosti s úhradou sociálních služeb. Jelikož jsou částky za ubytování v této vyhlášce uvedeny společně i s dalšími úkony (úklid, praní, drobné opravy ložního a osobního prádla a ošacení, žehlení), je stanoveno, že nejvýše uznatelné měsíční náklady bude 30násobek 80% maximální výše úhrady za ubytování podle jednotlivých typů pobytových sociálních služeb podle Vyhlášky č. 505/2006 Sb., nejvýše však pro 4 osoby.

Příklad: Osoba pobývá v chráněném bydlení, kde podle § 17 odst. 2 písm. b) Vyhlášky č. 505/2006 Sb. je uvedena částka za ubytování 210 Kč. 30 násobek a 80 % z této částky je 5 045 Kč. V chráněném bydlení bude možné uznat maximální částku za měsíc:

- Pro 1 osobu - 5 045 Kč
- Pro 2 osoby - 10 090 Kč
- Pro 3 osoby - 15 135 Kč
- Pro 4 osoby - 20 180 Kč
- Pro 5 a více osob - 20 180 Kč

Pokud bude více osob na jednom pokoji v pobytové sociální službě, které nebudou společně posuzované, budou se výše uvedené částky dělit poměrem těchto osob.

Obdobně se musely nalézt částky, které budou nejvýše uznatelné pro ubytovací zařízení. Jelikož nejbliže k ubytovacím zařízením mají azylové domy, bude se vycházet z částky,

kteřá je ve Vyhlášce č. 505/2006 Sb. určena pro tuto sociální službu, a opět z určitých %, jelikož i v této částece jsou zahrnuty jiné úkony, než jenom bydlení. V ubytovacím zařízení budou tedy nejvšše uznatelné měsíční náklady stanoveny jako 30násobek 80% maximální výše úhrady podle § 22 odst. 2 písm. b) bodu 1 Vyhlášky č. 505/2006 Sb., nejvšše však pro 4 osoby.

Příklad: V § 22 odst. 2 písm. b) bodu 1 Vyhlášky č. 505/2006 Sb. je uvedena částka 130 Kč. 30 násobek a 80 % z této částky je 3 120 Kč. V ubytovacím zařízení bude možné uznat maximální částku za měsíc:

- Pro 1 osobu - 3 120 Kč
- Pro 2 osoby - 6 240 Kč
- Pro 3 osoby - 9 360 Kč
- Pro 4 osoby - 12 480 Kč
- Pro 5 a více osob - 12 480 Kč

Pokud bude více osob na jednom pokoji v ubytovacím zařízení, které nebudou společně posuzované, budou se výše uvedené částky dělit počtem těchto osob.

i) Ochrana zranitelných osob žijících v bytě při stanovení nejvšše uznatelných nákladů na bydlení.

Úřad práce ČR v individuálních a odůvodněných případech bude moci na základě správního uvážení uznat osobě (rodině) náklady na bydlení vyšší, než je daná částka pro nejvšše uznatelné náklady pro jednotlivé položky nájemného, energií nebo služeb. Správní uvážení bude Úřad práce ČR aplikovat s ohledem na věk nebo na zdravotní stav osoby. Toto mimořádné opatření se bude týkat např. seniorů či zdravotně postižených osob, které spotřebují z důvodu svého nepříznivého zdraví více vody nebo elektřiny. Rovněž se toto opatření může pozitivně dotknout osamělých rodičů s dětmi, kdy budou mít zvýšené nájemné, energie nebo služby kvůli většímu počtu dětí a nebude pro ně možné sehnat levnější bydlení. Opatření se navrhuje za účelem eliminace možných negativních dopadů v souvislosti se změnou principu stanovení nejvšše uznatelných nákladů na zranitelné skupiny osob.

j) Umožňuje se obcím snížit nejvšše uznatelnou částku nájemného v bytech.

Obec bude moci v rámci své samostatné působnosti zohlednit místní poměry v určité lokalitě na svém území a snížit nejvšše uznatelnou částku nájemného pro účely stanovení nároku a výše přídavku na bydlení. Budou-li v určité lokalitě nájem bytů vyšší, než jsou v místě srovnatelné, obec určí na období nejdéle 12 kalendářních měsíců nejvšše uznatelnou částku nájmu, která se použije pro stanovení nároku a výše dávky na bydlení. Obec tuto částku bude stanovovat podle Nařízení vlády č. 453/2013 Sb., o stanovení podrobností a postupu pro zjištění srovnatelného nájemného obvyklého v daném místě. 12 měsíční období je zvoleno z důvodu, že i hodnotové mapy nájemného se každý rok budou aktualizovat. Toto opatření nebude moci být použito v těch případech, kdy Úřad práce ČR na základě správního uvážení stanovil osobě již vyšší částku nájemného pro uznatelné náklady na bydlení, než jsou dány v hodnotové mapě nájemného. Toto opatření cílí především proti obchodníkům s chudobou, kteří si ceny za nájem určují neopodstatněně vysoko, protože při stanovení současných nejvšše uznatelných nákladů na bydlení se jim tyto ceny

prostřednictvím příjemců dávek mnohdy proplatí příspěvkem na bydlení nebo doplatkem na bydlení.

- k) **Způsob zápočtu rozhodného příjmu.** Veškerý příjem se bude započítávat ze 100 %, jako je tomu u všech příjemců současného příspěvku na bydlení, čímž dojde k narovnání stavu, kdy nebudou zvýhodněni pouze ti nejchudší. Na druhou stranu zápočet příjmu z důchodu bude v systému pomoci v hmotné nouzi hodnocen ze 70 % namísto 80 %. Opatření je cíleno na seniory, kteří si již svůj příjem nemohou vlastní aktivitou navýšit, proto se jim zvyšuje bonifikace při zápočtu důchodu pro účely nároku a výše dávek pomoci v hmotné nouzi.

Do rozhodného příjmu společně posuzovaných osob se budou započítávat všechny příjmy podle zákona o životním a existenčním minimu s několika zákonem stanovenými výjimkami. Dojde k zvýhodnění přípravy na budoucí povolání u nezaopatřených dětí a aktivní přípravy osob na stárnutí **vyločením některých příjmů z rozhodného příjmu.** Příjmy za práci žáků a studentů z praktického vyučování a praktické přípravy se v současné době započítávají do rozhodného příjmu pro výši a nárok na obě dávky na bydlení. Příjem žáků a studentů v době letních prázdnin se zohledňuje u doplatku na bydlení (u příspěvku na bydlení se již v současné době nezapočítává). Započítávání těchto příjmů nezaopatřených dětí v současné době vede ke snížení nebo i odejmutí dávek na bydlení pro celou rodinu, což děti demotivuje nadále ve vzdělání a povinné praxi pokračovat. Toto opatření směřuje k tomu, aby byly děti motivovány k dokončení vzdělání s povinnou praxí a k získávání pracovních návyků v době hlavních prázdnin.

Dále se navrhuje z rozhodného příjmu odpočítat příspěvky hrazené na penzijní připojištění resp. nepovinné penzijní spoření, a to v době jejich placení. Uspořené finanční částky jsou následně vypláceny formou příspěvku k důchodu či ve formě předdůchodu, což jsou kapitálové příjmy, které se do rozhodného příjmu započítávají a budou tedy zohledněny v době jejich výplaty.

Zároveň se navrhuje, aby v odůvodněných případech, mohl Úřad práce ČR přistoupit k nezapočítání bezúplatného příjmu, není-li to spravedlivé požadovat. Opatření zamezí situacím, kdy např. povinná osoba hradí výživné na dítě ve stanovené výši a ještě navíc přispěje určitou finanční sumou na vzdělání nebo mimoškolní aktivity dítěte. Podle zákona o životním a existenčním minimu by se tento příjem měl zohlednit do rozhodného příjmu rodiny, což by ovlivnilo (snížilo) výši přídatku na bydlení. Protože by však šlo o nepřiměřené opatření, je navržena možnost správního uvážení k takovému příjmu nepřihlížet.

- l) **Vyloučení nároku na dávku u osob, které vlastní jiné nemovitosti,** které je možné využít pro bydlení či zajištění příjmu. Nárok na dávku nevznikne osobám, které vlastní či spoluvlastní jiný byt, nebo mají právo k užívání jiného družstevního bytu (na základě členského podílu v bytovém družstvu) než byt, na který má být přídatek na bydlení poskytován. Obdobně nárok na dávku nevznikne za těchto podmínek ani osobám, které budou žádat o nárok na dávku do pobytové sociální služby nebo ubytovacího zařízení.

Nejde o zkoumání celkového majetku osoby, jako tomu je v systému pomoci v hmotné nouzi, ale pouze o vlastnictví nemovitosti, kterou lze využít k dlouhodobému bydlení.

Toto opatření zamezí zneužití dávky, resp. poskytnutí dávky osobám, které jsou vlastníky či spoluvlastníky jiné nemovitosti určené k bydlení či mají právo užívání jiného družstevního bytu vedle bytu, na který požadují dávkovou podporu státu. Opatření se dotkne zejména vlastníků bytových domů i vlastníků rodinných domů s více bytovými jednotkami, které jsou navíc v některých případech fiktivně pronajímány členům rodiny (zpravidla dětem), takže se v dané nemovitosti v současné době vyplácí i několik příspěvků na bydlení v rámci jedné rodiny a zároveň těmito vlastníky je deklarován minimální nebo nulový příjem z pronájmu dalších bytových jednotek. Opatření se dotkne i těch osob, které mohou využít jiné byty či nemovitosti určené k bydlení, které vlastní, buď ke svému levnějšímu bydlení, nebo k zajištění dostatečného příjmu pro úhradu vlastních nákladů na bydlení z pronájmu těchto prostor. Opatření se naopak **nepoužije** v případech, kdy nelze využití jiných bytových jednotek či nemovitostí určených k bydlení po osobě spravedlivě požadovat (*např. při malém podílu spoluvlastnictví jiného bytu, které neumožňuje jeho využití k předpokládanému účelu; nebo jedná-li se o chatky*).

- m) Zachování principu, že **na jeden byt náleží pouze jedna dávka na bydlení** a dávku je možné poskytnout pouze na celý byt. Dávku nebude možné poskytnout (a následně propočítávat paritní část dávky) pouze na část bytu. Výjimku z tohoto opatření budou tvořit případy osob, které užívají společně jednu ubytovací jednotku v pobytové sociální službě nebo v ubytovacím zařízení, v případě, že tyto osoby nejsou společně posuzovány.

Na konkrétní byt se bude podávat pouze jedna žádost o přídavek na bydlení, která bude platná po celou dobu, pokud žadatel o dávku bude plnit podmínky nároku na tuto dávku (*Již nebude třeba podávat každoročně žádost o dávku, ale pouze dokládat plnění skutečností pro vyhodnocení výše této dávky. Nová žádost se bude uplatňovat jen v případech, půjde-li o nový byt, kam se osoba nebo rodina přestěhuje, nebo při odchodu žadatele, tj. účastníka řízení, z okruhu společně posuzovaných osob*).

- n) **Započítání rozhodného příjmu společně posuzovaných osob ve skutečně doložené výši.**

Vzhledem k tomu, že se ruší souběh dvou dávek poskytovaných do oblasti bydlení, bude se pro přídavek na bydlení vycházet ze skutečného doloženého příjmu společně posuzovaných osob; nebude převzata současná právní úprava minimálního započítatelného příjmu ve výši životního minima rodiny, která je v současné době zakotvena u příspěvku na bydlení, ale rozhodný příjem bude stanovován obdobně jako u doplatku na bydlení.

- o) Zavedením jedné dávky v podobě přídavku na bydlení dojde zároveň ke **zrušení současných dávek na bydlení, tj. příspěvku na bydlení a doplatku na bydlení.**

V souvislosti s tím, budou vypuštěna všechna ustanovení v zákoně č. 117/1995 Sb. a v zákoně č. 111/2006 Sb., která se týkají příspěvku na bydlení a doplatku na bydlení. Obdobnou revizi bude potřeba provést ve všech ostatních právních předpisech, kde jsou tyto dvě dávky zmiňovány. Taktéž je potřeba novou dávku na bydlení zapracovat do právních

předpisů, které byly ovlivněny příspěvkem na bydlení nebo doplatkem na bydlení. Zároveň bude v rámci přechodných ustanovení navrhovaného zákona upraven postup pro přehodnocení nároků oprávněných osob, které v současné době čerpají příspěvek na bydlení a doplatek na bydlení.

B. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky

Předkládaný návrh je v souladu s ústavním zákonem č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, dále zejména s čl. 2 a čl. 4 ústavního zákona č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje jako ústavní zákon Listina základních práv a svobod (Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 - č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky). Vládní návrh zákona respektuje obecné zásady ústavního pořádku České republiky a není v rozporu s nálezy Ústavního soudu České republiky.

C. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů Evropské unie a mezinárodními smlouvami, kterými je Česká republika vázána

Navrhovaného zákona se dotýkají zejména tyto předpisy práva EU:

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie,
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS,
- Směrnice Rady 2003/109/ES ze dne 25. listopadu 2003 o právním postavení státních příslušníků třetích zemí, kteří jsou dlouhodobě pobývajícími rezidenty

Okruh osob oprávněných k nároku na přídavek na bydlení je koncipován jako výčet osob disponujících určitým pobytovým statutem, resp. statutem opravňujícím ke vstupu do dávkového systému bydlení. Tento fakt vyplývá z charakteru této nepojistné dávky, jež je chápána jako teritoriální dávka poskytována jen těm osobám, které mají k ČR úzkou vazbu, mají v ČR těžiště svých zájmů. To je v zákoně reprezentováno institutem bydliště. Přičemž platí, že tento institut (podmínka oprávněnosti) je vyžadován rovněž u občanů „vlastních“.

Ve výčtu okruhu osob oprávněných k nároku na přídavek na bydlení, jsou kategorie občanů spadajících do osobní působnosti shora uvedených právních předpisů Evropské unie. Jedná se o občany Evropské unie, kteří jsou na území ČR ekonomicky aktivní, popř. ti, kteří si v souladu s právem EU tento status zachovávají. Dále se jedná o tzv. dlouhodobě pobývající rezidenty jiných členských států Evropské unie, pro něž je právo na rovnost nakládání v oblasti sociálních dávek zakotvena ve směrnici 2003/109/ES.

Navrhovaná právní úprava je v souladu s předpisy EU, judikaturou soudních orgánů EU, obecními právními zásadami práva EU a mezinárodními smlouvami, kterými je ČR vázána, a není tedy s nimi v rozporu.

D. Vliv na otázku ochrany soukromí a osobních údajů

Navrhovaná úprava garantuje práva na ochranu soukromí a osobních údajů všech dotčených subjektů. Údaje o žadatelích o přídavek na bydlení, o jeho příjemcích budou v souladu se zákonem č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů, součástí jednotného informačního systému Ministerstva práce a sociálních věcí a jejich ochrana bude zajištěna stejně jako v případě ostatních citlivých a osobních údajů, které jsou v současné době v tomto systému evidovány pro účely ostatních nepojistných dávkových systémů.

Zaměstnanci Úřadu práce ČR budou při rozhodování o nároku na přídavek na bydlení podle navrhované právní úpravy, právě tak jako tomu bylo dosud, respektovat pravidla ochrany osobních údajů a při své činnosti budou nadále postupovat plně v souladu s pravidly důvěrnosti, mlčenlivosti a ochrany osobních údajů žadatelů i dalších dotčených osob. Totéž platí i pro MPSV.

E. Zhodnocení korupčních rizik

Navrhovaná úprava nemá dopad do oblasti korupčních rizik a ani nevytváří jejich možnosti. Rovněž neúměrně nerozšiřuje kompetence orgánů státní sociální podpory. Kontrolní mechanismy jsou nastaveny již od vyhodnocování žádostí, kdy každé rozhodnutí zaměstnance krajské pobočky Úřadu práce ČR ještě kontroluje kvalifikovaný představený a je zcela zřejmé, která oprávněná úřední osoba je odpovědná za rozhodnutí. Dále je možnost podat proti oznámení/rozhodnutí opravné prostředky (námitky, odvolání, podnět k přezkumu pravomocného rozhodnutí). Každá osoba má možnost se v rámci správního řízení vyjádřit k podkladům, na základě kterých bylo rozhodnutí vydáno. Je také nastavena kontrola výkonu veřejné správy, kdy MPSV tuto kontrolu provádí na krajských pobočkách Úřadu práce ČR.

F. Zhodnocení dopadu návrhu ve vztahu k zákazu diskriminace a rovnosti mužů a žen

Navrhovaná úprava nebude mít dopad ve vztahu k zákazu diskriminace, neboť se podmínky nároku na doplatek na bydlení vzhledem ke genderové rovnosti nemění. O tuto dávku si mohou požádat ženy i muži bez rozdílu.

G. Dopady na státní rozpočet a ostatní veřejné rozpočty

Navrhovaná opatření ve svém důsledku povedou ke zjednodušení dávkového systému, a tím ke snížení administrativních nákladů na dávku, dojde ke snížení nadužívání dávek na bydlení v případech, kdy jejich výplata není nezbytná, či jsou obcházeny podmínky nároku na současné dávky a tím se zajistí vyšší efektivita prostředků vynakládaných ze státního rozpočtu.

U jednotlivých navrhovaných opatření lze očekávat následující ekonomické dopady:

- a) Sloučení do jedné dávky na bydlení povede k administrativním úsporám.
- b) S hodnocením vlastní aktivity všech osob společně posuzovaných jako podmínka získání nároku na přídavek na bydlení a jeho výši se finanční dopady nepředpokládají. Příspěvky aktivní politiky zaměstnanosti jsou nenárokové a jejich konkrétní výše a rozsah jsou dány výší rozpočtu přiděleného v daném roce na tento účel.

U sociální práce, kterou má vykonávat pověřený obecní úřad, se každoročně MPSV snaží o navýšení dotace na tuto činnost a snažit se bude i nadále. Avšak s opatřením aktivizace se nezvýší počet klientů, se kterými má pověřený obecní úřad vykonávat sociální práci, neboť se jedná o stejné klienty, kteří jsou v současné době ve stavu hmotné nouze anebo jim hrozí sociální vyloučení. Již podle platných právních předpisů má pověřený obecní úřad povinnost s těmito klienty intervenovat v rámci sociální práce.

Na druhou stranu lze předpokládat i určité úspory na výdajích na přídavek na bydlení u klientů, kteří aktivní nebo součinní v rámci evidence uchazečů o zaměstnání nebo sociální práce s pověřeným obecním úřadem nebudou.

- c) Navázání výše dávky na bydlení na řádné plnění povinného předškolního vzdělávání a povinné školní docházky dětí může vést odhadem k úsporám řádů milionu Kč. Nelze přesně určit, u kolika rodin bude mít dítě zameškanou předškolní nebo školní docházku 100 a více hodin měsíčně.
- d) Zohledněním fakticity užívání bytu při stanovení okruhu společně posuzovaných osob nebo pobytové služby a vzájemné vyživovací povinnosti při stanovení okruhu společně posuzovaných osob může dojít k zániku nároku na přídavek na bydlení nebo ke snížení výše dávky až u cca 10 % současných příjemců příspěvku na bydlení s větším dopadem tohoto opatření ve větších městech. Přesné vyčíslení úspor nelze v současné době provést, protože Úřad práce ČR nesleduje (a z platné legislativy ani nemůže sledovat) skutečné soužití v bytech a rodinné vazby mezi příjemci příspěvku na bydlení. Velmi hrubým odhadem lze odhadnout, že úspory z tohoto opatření by mohly dosáhnout cca 300 mil Kč ročně.
- e) Sjednocení rozhodného období pro hodnocení nákladů na bydlení a příjmů povede k administrativní úspoře, protože se tyto skutečnosti budou s výjimkou podstatného poklesu příjmu hodnotit jednou za 3 měsíce.
- f) Rozšíření právních titulů, které umožňují oprávněné osobě získat nárok na dávku přídavek na bydlení, přinese nárůst počtu příjemců přídavku na bydlení, a to zejména díky rozšíření nároku na podnájemní smlouvy. K podnajíání bytů dochází zejména u bytů ve vlastnictví bytových družstev, kde lze odhadovat, že 1/3 až 1/2 těchto bytů je

dále podnajímana členy bytových družstev. Prostou aproximací podílu příjemců sociálních dávek na bydlení v nájemních bytech lze odhadnout, že cca 20 % z celkového počtu podnájemníků by mohlo splnit nárok na příravek na bydlení, tzn., okruh příjemců by mohl vzrůst o cca 20 až 30 tisíc příjemců. Hrubým odhadem z průměrné výše dávky poskytované do nájemních bytů by pak náklady na podnájemní formu bydlení mohly dosáhnout cca 850 mil. Kč ročně. Odhad dopadů pro rozšíření na služebnost užívání bytu se lze odhadnout ve výši cca 50 až 100 mil. Kč ročně.

- g) Zavedení minimálních základních standardů kvality bydlení jako jedné z podmínek pro přiznání nároku na příravek na bydlení povede k odejmutí dávek v nevyhovujících bytech. Posuzování kvality bydlení se v současné době neprovádí, a proto nelze počet nevyhovujících bytů přesněji konkretizovat. Tyto problémy jsou však většinou pouze lokálního charakteru (i v rámci jednotlivých obcí) a jejich podíl na celkovém počtu vyplácených dávek není podle znalostí Úřadu práce ČR vysoký. Zároveň lze předpokládat, že tyto osoby a rodiny se přesunou buď do bytů, nebo do zařízení sociálních služeb, v nichž splní nárok na novou dávku. Proto se u tohoto opatření nepředpokládají přímé ekonomické dopady.
- h) Limitování výše dávky nejvýše uznatelnými náklady na bydlení rozdělenými zvláště na položky nájem, energie a služby nelze komparovat se současným nastavením dávek na bydlení. Na základě porovnání skutečných nájmů současných příjemců příspěvku na bydlení se spíše předpokládá, že toto opatření nebude vliv na státní rozpočet.
- i) Opatření, které má ochránit zranitelné osoby žijící v bytě při stanovení nejvýše uznatelných nákladů na bydlení, povede k mírnému navýšení státního rozpočtu v řádech desítek milionů Kč. Přesný odhad nelze učinit.
- j) Možnost obcí snížit nejvýše uznatelnou částku za nájem povede k mírnému snížení státního rozpočtu v řádech desítek milionů Kč. Přesný odhad nelze učinit.
- k) Zvýhodnění přípravy na budoucí povolání u nezaopatřených dětí a aktivní přípravy osob na stárnutí vyloučením některých příjmů z rozhodného příjmu se dotkne několika stovek domácností, které dokládají tento příjem nezaopatřených dětí. Vzhledem k tomu, že příjmy z praktické výuky žáků a studentů se pohybují v řádech stovek až prvních tisíců korun a pro příspěvek na bydlení se zohledňuje pouze 30 %, resp. 35 % rozhodného příjmu rodiny, tzn., může se vyloučení tohoto příjmu promítnout ve zvýšení dávek v řádech desítek až stovek korun. Proto se u tohoto opatření předpokládá navýšení státního rozpočtu v řádu prvních stovek tisíc Kč.
- l) Vyloučení nároku na dávku u osob, které vlastní jiné nemovitosti, které je možné využít pro bydlení či zajištění příjmu se podle Úřadu práce ČR může dotknout cca 1 – 2 % příjemců, to znamená, že lze odhadnout úspory nákladů ve výši cca 70 až 150 mil. Kč ročně.

- m) Zachování principu, že na jeden byt náleží pouze jedna dávka na bydlení a přídavek na bydlení bude poskytován pouze na celý byt, se dotkne cca 370 osob, které čerpají doplatek na bydlení na část bytu. Opět lze důvodně předpokládat, že tyto osoby a rodiny se přesunou buď do bytů, nebo do zařízení sociálních služeb, v nichž splní nárok na novou dávku. Proto se u tohoto opatření nepředpokládají přímé ekonomické dopady.
- n) Započítání rozhodného příjmu společně posuzovaných osob ve skutečně doložené výši se dotkne cca 4 tis. příjemců sociálních dávek, kteří jsou v současné době saturováni oběma dávkami poskytovanými do oblasti bydlení. Započítání skutečného příjmu by tak nemělo mít přímý ekonomický dopad.
- o) Zrušení dvou dávek na bydlení nebude mít vliv státní rozpočet. Zjednodušením dávkového systému v oblasti bydlení lze důvodně očekávat i nižší administrativní náklady, což povede k dalším úsporám státního rozpočtu. Zároveň je však nutno podotknout, že další náklady si mohou vyžádat doprovodné sociální služby a sociální práce s osobami pobírajícími přídavek na bydlení. Náklady na vlastní výkon sociální práce lze z větší části hradit z operačních programů (viz dále).

H. Zhodnocení dopadů na podnikatelské prostředí

Navrhovaná úprava bude mít dopady na některé subjekty podnikající v oblasti bydlení, a to na majitele nemovitostí, kteří pronajímají bydlení především v lokalitách s vysokou nezaměstnaností a tedy s vysokým rizikem sociálního vyloučení příjemců dávek na bydlení.

I. Zhodnocení sociálních dopadů včetně dopadů na rodiny a dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny

Přímé sociální dopady vyplývají z úpravy okruhu příjemců u nové dávky přídavku na bydlení a zacílením podpory státu pouze na bydlení ve vhodných bytech. Všechna navrhovaná opatření budou mít v dlouhodobém časovém horizontu pozitivní dopady na jednotlivé skupiny obyvatel. To vyplývá jednak z toho, že naprostá většina stávajících příjemců příspěvku na bydlení žije v obyvatelných bytech, a proto získá nárok i na přídavek na bydlení. Zároveň navrhovaná úprava jedné dávky na bydlení umožní osobám, které v současné době nesplňují nárok ani na jednu ze sociálních dávek poskytovaných do oblasti bydlení, novou dávku získat, a to i v případech, kdy má osoba pronajatý byt na základě podnájemní smlouvy, avšak není ve stavu hmotné nouze. Zavedením podmínky „vhodného bytu pro bydlení“ se omezí možné poskytnutí dávky výhradně na byty splňující alespoň základní standardy pro bydlení. Tímto se zamezí možné podpoře bydlení v nekvalitních bytech ze strany státu, což povede k postupnému snižování využívání těchto bytů a posunu osob a rodin z nevyhovujících prostor do vhodných bytů a zařízení sociálních služeb. Tím se zároveň sníží obchod s chudobou a spekulanti na trhu s byty, kteří nenabízí vhodné prostory k trvalému bydlení, nadále nebudou moci z dávkové podpory profitovat jako dosud. V této souvislosti lze předpokládat, že část pronajímatelů nevyhovujících bytů bude ve snaze zachovat si příjem ze sociálních dávek

ochotna a schopna tyto byty uvést do stavu, kdy budou splňovat základní standardy bydlení, což ve svém důsledku bude také pozitivním dopadem navrhované úpravy.

Navrhovaná úprava poskytováním nové dávky přídatku na bydlení pouze do vhodných bytů naplňuje i prohlášení a úkoly, které jsou v koncepčních materiálech (např. Koncepci bezdomovectví a Koncepci sociálního bydlení České republiky) uloženy rezortu MPSV a dalším kompetentním rezortům v oblasti bydlení. Tyto koncepční materiály předpokládají, že všechny osoby naleznou standardní bydlení a nebudou bydlet v nevyhovujících podmínkách a nebudou tedy považovány za osoby nebydlící. Zároveň se (v navrhované úpravě dávkové pomoci a koncepčních materiálech) počítá i se situací, kdy některé osoby, které žijí v substandardní formě bydlení, nebudou soběstačné k vyřešení svého bydlení vlastními silami. V takovém případě se očekává výraznější pomoc ze strany dalších subjektů, jako jsou obce (přenesená a samostatná působnost), neziskové organizace, sociální služby apod., které by jim měly pomoci při hledání nejen obecního, ale i tržního nájemného bydlení, nebo jim poskytnout pobytovou sociální službu.

Je však zřejmé, že přijetí navrhovaných úprav v sobě obsahuje i riziko zániku nároku na finanční podporu u některých dosavadních příjemců příspěvku na bydlení nebo doplatku na bydlení. Nicméně je možné konstatovat, že se bude jednat o případy, kdy je takový zánik nároku opodstatněný, neboť smyslem navrhovaných opatření není zkrácení osob na jejich právech, nýbrž zabránění cílenému obcházení dosavadních podmínek nároku na současné sociální dávky (prostory nevhodné pro bydlení a obchod s chudobou, manipulace s okruhem oprávněných osob). Jedním z dílčích východisek návrhu je nevytvářet předpoklady a neprohlubovat prostřednictvím dávkové podpory sociální pasti pro příjemce dávek na bydlení. Tím je myšleno i užívání jiné než standardní formy bydlení v místech, kde je mizivý předpoklad uplatnění osob v produktivním věku na trhu práce nebo nedostatek či úplná absence vhodných vzdělávacích možností a mimoškolních aktivit pro děti, což jsou zároveň hlavní podmínky pro úspěšné sociální začlenění zejména osob v hmotné nouzi. Navrhovaná úprava tak zvyšuje motivaci osob při hledání vhodného přiměřeného bydlení a důraz je v navrhované úpravě kladen i na větší motivaci příjemců dávky v oblasti jejich aktivizace (zejména v oblasti pracovní).

Pro úplnost je potřeba poukázat na již existující provázanost navrhované právní úpravy týkající se zvýšení motivace příjemců dávky v oblasti jejich pracovní aktivizace se službami poskytovanými Úřadem práce ČR v oblasti zaměstnanosti uchazečům o zaměstnání a zájemcům o zaměstnání. Jedná se o úzkou spolupráci útvarů Zaměstnanosti a Nepojistných sociálních dávek Úřadu práce ČR, jejichž společným cílem je poskytnout těmto klientům (příjemcům dávky) takové služby a stanovit takové aktivity, které umožní návrat resp. vstup těchto osob na trh práce. V rámci poskytování služeb v oblasti zaměstnanosti se jedná především o individuální přístup ke klientovi, který při respektování jeho znevýhodnění právě správným výběrem některé z nabízených aktivit v oblasti zaměstnanosti nebo prostřednictvím některého z nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti vytvoří podmínky pro jeho, byť postupné, zapojení na chráněném a následně otevřeném trhu práce. Rovněž smyslem uplatnění příslušných opatření v rámci aktivizace těchto osob – klientů Úřadu práce ČR je dosažení jejich

stabilního začlenění na trhu práce, čímž v konečném důsledku může, resp. by mělo dojít i k odstranění jejich dosavadního znevýhodnění ve vztahu k uplatnění na trhu práce nebo k vyřešení nepříznivé ekonomické nebo sociální situace.

K aktivizaci těchto osob jsou ze strany Úřadu práce ČR uplatňovány zejména:

- Individuální akční plán (IAP), jehož obsahem je především stanovení postupu a časového harmonogramu plnění jednotlivých opatření ke zvýšení možnosti uplatnění uchazeče o zaměstnání na trhu práce
- Diagnostické nástroje – pracovní diagnostika, bilanční diagnostika
- Skupinová aktivita - účast v již konkrétním projektu – NIP, RIP, soutěžní projekty
- Projekty ESF – Podpora zaměstnanosti dlouhodobě evidovaných uchazečů o zaměstnání
- Výběrová řízení – organizovaná v prostorách kontaktních pracovišť Úřadu práce ČR, za účasti zaměstnanců útvarů zprostředkování, trhu práce, případně nepojistných sociálních dávek
- Náborové schůzky zaměstnavatelů – organizované v prostorách kontaktních pracovišť úřadu práce, za účasti zaměstnanců útvarů zprostředkování a trhu práce.

Aktivizace těchto osob dále spočívá v jejich zařazení do nástrojů a opatření aktivní politiky zaměstnanosti, kterými jsou zejména:

- Rekvalifikace – zvolená, zabezpečená Úřadem práce ČR
- Veřejně prospěšné práce
- Společensky účelná pracovní místa
- Překlenovací příspěvek
- Příspěvek na zapracování
- Případová jednání - úzká spolupráce útvarů Zaměstnanosti a Nepojistných sociálních dávek včetně účasti klienta, za účelem řešení komplexního problému, a to i v součinnosti se sociálními pracovníky měst a obcí
- Různé formy poradenství (např. Job club se zaměřením na mladistvé, rodiče vracející se na trh práce, věkovou skupinu 50+ aj, individuální poradenství, psychologické poradenství, poradenství k zahájení podnikání, poradenství k zaměstnávání osob se zdravotním postižením pro uchazeče o zaměstnání, poradenství pro volbu a změnu povolání apod.).

Mezi další činnosti, které jsou poskytovány Úřadem práce ČR interní formou, nebo je Úřad práce ČR zabezpečuje z externího prostředí, patří:

- Nácvik sebe prezentace a komunikace (sebe poznání pro trh práce, sebe prezentace na trhu práce)
- Finanční gramotnost a dluhové poradenství
- Sestavení životopisu a motivačního dopisu
- Zvýšení povědomí v oblasti pracovního práva
- Založení e-mailu a jeho využití
- Zvládání nezaměstnanosti
- Základní informace k zahájení podnikání

- Motivační aktivity
- Měkké dovednosti, komunikace
- Příprava na pohovor u zaměstnavatele, včetně praktického nácviku
- Nácvik hledání zaměstnání, orientace na trhu práce, volná místa, telefonický kontakt.

Zároveň je na místě zmínit, že v oblasti právní úpravy obsažené v zákoně o zaměstnanosti je připravována její změna, jejímž cílem je posílit právě individuální (proklientský) přístup Úřadu práce ČR při realizaci nabídky v oblasti zaměstnanosti a vzdělávání včetně dalších aktivit vedoucích k získání zaměstnání. Zároveň je záměrem v zákoně o zaměstnanosti uvést demonstrativní výčet těchto aktivit, a to v rámci individuálního akčního plánu, což bude znamenat, že aktivity stanovené Úřadem práce ČR, které by měl uchazeč o zaměstnání plnit, budou mít i přímou legislativní oporu.

Dále v rámci připravovaných legislativních změn se navrhuje v zákoně o zaměstnanosti zakotvit, že při zprostředkování zaměstnání a poskytování služeb zaměstnanosti bude zvýšená péče věnována nejen uchazečům o zaměstnání a zájemcům o zaměstnání, ale i ostatním fyzickým osobám, a to vzhledem k jejich znevýhodněním ve vztahu k uplatnitelnosti na trhu práce, ekonomické situaci a jejich ohrožení sociálním vyloučením z důvodu setrvávání v dlouhodobé nezaměstnanosti. Uvedené doplnění má za cíl upravit poskytování zvýšené péče fyzickým osobám tak, aby bylo její poskytování diferencováno podle konkrétního důvodu znevýhodnění a situace, v níž se tyto osoby nacházejí. Navrhuje se proto rozčlenit (profilovat) fyzické osoby, kterým jsou poskytovány služby zaměstnanosti, do tří stupňů, a to ve vztahu k jejich znevýhodnění na trhu práce (osobami v prvním stupni profilace budou osoby, které nejsou považovány za osoby na trhu práce znevýhodněné, ve druhém stupni profilace osoby na trhu práce znevýhodněné a ve třetím stupni profilace osoby mimořádně znevýhodněné).

Ve vztahu k IAP je cílem připravované právní úpravy v zákoně o zaměstnanosti posílit individuální charakter IAP, zpřesnit aspekty jeho vytváření, hodnocení a aktualizace. Dále v návaznosti na nově zaváděné stupně profilace klienta se navrhuje stanovit lhůty pro uzavření IAP podle jednotlivých stupňů profilace, kdy u některých osob je vhodné zahájit intervenci směřující k podpoře jejich uplatnění na trhu práce co nejdříve a posílením role IAP podpořit individuální a komplexní přístup k těmto klientům Úřadu práce ČR.

Rovněž se navrhuje do zákona o zaměstnanosti nově implementovat alespoň demonstrativní výčet těch opatření, která jsou považována za opatření ke zvýšení možnosti uplatnění uchazeče o zaměstnání na trhu práce, a to včetně těch, která spočívají v účasti na dalším vzdělávání, využívání sociálních služeb, vedou-li ke komplexnímu řešení nepříznivé sociální situace uchazeče o zaměstnání či účast na opatřeních třetích subjektů (se souhlasem Úřadu práce ČR); opatřeními třetích subjektů jsou míněny zejména projekty, které jsou realizovány prostřednictvím ESF (popřípadě prostřednictvím jiného fondu nebo programu financovaného státním rozpočtem anebo z prostředků EU) a jejichž cílem je podpora znevýhodněných osob na trhu práce či eliminace nepříznivých sociálních situací.

Vzhledem k potřebě řešit nepříznivou sociální situaci uchazeče o zaměstnání komplexně další připravovaná změna Úřadu práce ČR výslovně umožní spolupracovat při vypracování, koordinaci, aktualizaci a vyhodnocení opatření IAP i s dalšími relevantními subjekty, jejichž činnost vede ke zlepšení postavení uchazeče o zaměstnání na trhu práce.

Všechny výše uvedené připravované změny zákona o zaměstnanosti, které vychází z již ověřené a žádoucí aplikační praxe Úřadu práce ČR, jednoznačně souvisí s provázáním aktivity uchazeče o zaměstnání s pobíráním sociálních dávek, a jejich účelem je precizovat a zpřesnit příslušnou právní úpravu.

Z dat, kterými MPSV disponuje, je zřejmé, že v současné době (údaje za vyplacené dávky v červenci 2019), je vypláceno cca 33 000 doplatků na bydlení a z toho je 69,4 % poskytováno do bytů (cca 22 900 příjemců) a 11,0 % do zařízení pobytových sociálních služeb (cca 3 600 příjemců). To znamená, že příjemců, kteří užívají substandardní formy bydlení, je 19,6 %, a jde o cca 6 480 příjemců této dávky. Z tohoto počtu je cca 5 890 dávek vypláceno do ubytoven, cca 580 do jiných než obytných prostorů a 12 do rekreačních objektů. Nejpočetnější skupinu u těchto substandardních forem bydlení tvoří jednotlivci v produktivním věku. Lze předpokládat, že domácnosti jednotlivců jsou přitom nejvíce mobilní, pokud jde např. o možnost stěhovat se za účelem lepšího uplatnění na trhu práce a nalezení si přiměřeného standardního bydlení.

Riziku, že si osoby využívající nevhodné formy bydlení nebudou schopny samy nalézt jiné přiměřené standardní bydlení či riziku, že může dojít ke zvýšení práce na černo za účelem zaplacení bydlení v již nepodporovaných substandardních formách, je třeba předejít, resp. je co nejvíce minimalizovat, a to zejména v oblasti sociální práce, kde je potřeba

- optimalizovat počet sociálních pracovníků na obecních úřadech – především v oblastech s velkou nezaměstnaností, vysokým počtem ubytoven a v sociálně vyloučených lokalitách;
- zajistit financování těchto pracovních míst, včetně materiálního vybavení;
- legislativně ukotvit výkon činností sociální práce v přenesené působnosti na obecních úřadech včetně nové kompetence, kterou je práce s osobami ohroženými ztrátou bydlení, a tedy potřebných zmocnění k získání, předávání informací o těchto osobách;
- podmínit výběr nájemníků a prodlužování nájemních vztahů v sociálních bytech, dostupném a obecním bydlení spoluprací se sociálními pracovníky obecního úřadu.

Podpůrným opatřením sociální práce mohou být i projekty z operačních programů. MPSV v současné době sice realizuje projekt Podpora sociálního bydlení, ale tento projekt nepřesahuje současné programové období a skončí nejpozději v roce 2021. Vzhledem k předpokládané době účinnosti zákona o podpoře dostupnosti bydlení a nastavení přechodného období nebude sice pro účely tohoto zákona využitelný, ale v současné době je možné se v tomto projektu zaměřit právě na osoby, které užívají nevhodné bydlení. Potenciálním podpůrným opatřením by mohla být realizace nových systémových projektů v následujícím programovém období. S ohledem na navrhovanou účinnost zákona o podpoře dostupnosti bydlení (resp. přechodného období) lze

předpokládat, že půjde využít Operační program Zaměstnanost plus pro období 2021 – 2027¹ (dále jen „OPZ+“). Z pohledu zaměření možných opatření je relevantní využití zejména Priority 2 Sociální začleňování OPZ+.

Tato priorita je zaměřena na 2 specifické cíle:

- posílit aktivní začleňování občanů, a podpořit tak jejich rovné příležitosti a aktivní účast a nabídnout jim lepší zaměstnatelnost;
- rovný a včasný přístup ke kvalitním, udržitelným a cenově dostupným službám; modernizovat systémy sociální ochrany včetně podpory přístupu k sociální ochraně; zlepšit dostupnost, účinnost a odolnost systémů zdravotní péče a služeb dlouhodobé zdravotní péče.

Využitelným opatřením v rámci OPZ+ může být vyhlášení soutěžní výzvy zaměřené na zajištění či pomoc a podporu při nalezení vhodného bydlení (sociálního bydlení) poskytovanou osobám, které jsou v bytové nouzi (přišli o střechu nad hlavou nebo jim hrozí vystěhování) v souvislosti se změnou legislativy. Oprávněnými příjemci by byly obce, nestátní neziskové organizace a poskytovatelé sociálních služeb, cílovou skupinou lidé, kteří jsou ohroženi ztrátou bydlení nebo již přišli o střechu nad hlavou z důvodu legislativních změn v dávkové oblasti – jednotlivci, páry, rodiny s dětmi. Za možné podporované aktivity lze navrhnout

- aktivity zaměřené na nalezení vhodného bydlení (standardní bytové jednotky) – pomoc a podpora lidem, kterým hrozí vystěhování nebo již vystěhování proběhlo, nalézt vhodné bydlení,
- zajištění disponibilních bytů, úpravy a vybavení bytů (nutné definovat minimální parametry – velikost, dispozice bytu, kvalitu bytu, lokalizaci bytu, apod.),
- aktivní vyhledávání, oslovení a příprava cílové skupiny na změnu bydlení,
- podpora cílové skupiny při zabydlení a bydlení,
- podpora cílové skupiny při řešení nepříznivé situace formou sociální práce (individuálně dle potřeb cílové skupiny).

Další možnosti podpory mohou být zacílena na

- podporu relevantní sociální služby,
- podporu sociální práce na obcích,
- podporu programů právní, numerické a finanční gramotnosti, programy prevence a řešení zadluženosti a předluženosti jednotlivců a domácností (včetně poradenství).

Nicméně je nutno konstatovat, že vzhledem k povaze projektů realizovaných MPSV nelze jejich prostřednictvím zajistit relevantní přímou podporu osobám, které se ocitnou v bytové nouzi vlivem změny dávek. MPSV může prostřednictvím systémových projektů podpořit obce

¹ Jedná se zatím o pracovní název. V současné době probíhá příprava první verze OPZ+, je připravována strategická část a je rozpracováno věcné zaměření zvolených specifických cílů OPZ+.

a neziskové organizace, které tuto situaci budou chtít řešit, ale vždy se bude jednat o dobrovolné subjekty, jejichž kapacity nemusí v daném regionu vždy pokrýt celkovou potřebu. Minimalizaci sociálních dopadů prostřednictvím projektů nelze zcela považovat za systémové řešení, kterým by byla například legislativní úprava (např. zavedení systému dostupného bydlení) s patřičným nastavením financování, avšak jde alespoň o určité možnosti, kterými lze prostřednictvím dalších subjektů zapojených do projektů osobám užívající nevyhovující bydlení pomoci.

J. Dopady na územní samosprávné celky

Návrh upravuje participaci obecních úřadů v samostatné i v přenesené působnosti na řešení problematiky zejména vhodného bydlení při použití současného znění právních předpisů. Pomoc obcí, jak v přenesené, tak i v samostatné působnosti, je již nyní zakotvena v právních předpisech (zákon o obcích, zákon o pomoci v hmotné nouzi, zákon o sociálních službách).

Po přechodu na novou konstrukci nejvýše uznatelných nákladů na bydlení se počítá s možnou participací obcí na stanovení nejvýše uznatelné výše nájemného.

K. Ostatní dopady

Návrh zákona nemá vliv na životní prostředí.

Návrh zákona nemá dopad na bezpečnost nebo obranu státu.

Zvláštní část

K § 1

Návrh obsahuje legislativní úpravu jedné dávky na bydlení – přídatku na bydlení. V současné době jsou osoby s nízkými příjmy v mnoha případech zároveň příjemci dvou stávajících dávek na bydlení - příspěvku na bydlení a doplatku na bydlení. Navrhovaná právní úprava má zajistit poskytování finanční podpory v oblasti bydlení v jeho všech segmentech, z toho důvodu se navrhuje novou právní úpravu začlenit do samostatného právního předpisu.

K § 2

Upravuje se kompetence v administraci přídatku na bydlení. V prvním stupni bude rozhodovat krajská pobočka Úřadu práce a odvolacím orgánem má být, tak jak je tomu v současné době, ministerstvo práce a sociálních věcí. Ministerstvu práce a sociálních věcí jsou navíc svěřeny i některé specifické kompetence jako orgánu prvoinstančnímu, jedná se například o odstraňování tvrdostí, které by se vyskytly při provádění zákona ve vztahu k podmínce trvalého pobytu. Srovnatelná úprava je platná v současnosti u všech nepojistných sociálních dávek.

K § 3

Navrhuje se stanovit okruh osob, které budou moci vstoupit do systému a získat nárok na přídatky na bydlení, pokud splní další zákonem stanovené podmínky. Okruh osob reflektuje osoby požívající mezinárodní ochrany. Zároveň se zavádí podmínka, která je obsažena v ostatních nepojistných dávkových systémech, aby žadatel o dávku a společně posuzovaná osoba měli bydliště na území ČR, aby se zamezilo případům, kdy do okruhu společně posuzovaných osob spadá osoba žijící mimo území České republiky (např. manželka) a následně je nutno žádat o její vyloučení z okruhu společně posuzovaných osob. Ponechává se také možnost, aby ministerstvo, v ojedinělých případech, prominulo podmínku trvalého pobytu.

K § 4 a § 5

Navrhuje se vymezení okruhu společně posuzovaných osob, které reflektuje skutečné soužití osob v bytech nebo v pobytových službách nebo v ubytovacích zařízeních podobně, jako je tomu u současného doplatku na bydlení. Primárně se budou započítávat všechny osoby užívající byt. Zároveň se navrhuje, aby byly společně automaticky hodnoceny osoby, které k sobě mají ze zákona vyživovací povinnost, a to rodiče a děti, ale také manželé. Cílem této úpravy je zamezit případům fiktivního rozestěhování manželů a rodičů nezaopatřených dětí.

Při žádostech o dávku samotným nezaopatřeným zletilým dítětem se navrhuje, že se bude toto dítě vždy posuzovat společně se svými rodiči. Tato úprava reaguje na případy, kdy o dávku žádá zletilé nezaopatřené dítě (student), které žije ve svém bytě (nebo bytě pronajatém od rodičů) a deklaruje, že nemá žádný započítatelný příjem ani stanovenou vyživovací povinnost rodičů. V těchto případech lze vycházet z toho, že náklady na bydlení tohoto nezaopatřeného dítěte jsou hrazeny rodiči. V obou typech případů jsou dnes dávky čerpány zpravidla v maximální možné výši, a to i přes to, že příjem skutečné rodiny by stačil k pokrytí nákladů na bydlení.

Pro účely přídatku na bydlení je nutné definovat pojem „nezaopatřené dítě“. Jelikož je tento pojem již vhodně definován v jiném samostatném zákoně, je použit odkaz na tento zákon.

Zůstává zachována dosavadní podmínka, platná v obou současných dávkách poskytovaných do oblasti bydlení, a to, že každá osoba může být ve stejném kalendářním měsíci hodnocena pouze v jednom okruhu společně posuzovaných osob, resp. žádná z osob nemůže být posuzována jako společně posuzovaná osoba současně ve více okruzích a ve více bytech či pobytových službách nebo ubytovacích zařízeních.

Pokud by osoba užívala v daném měsíci více bytů, bude vždy moci uplatnit nárok pouze na jeden z těchto bytů nebo být hodnocena jako společně posuzovaná osoba pouze pro jeden okruh společně posuzovaných osob.

Ve všech případech se ponechává možnost žádosti o vyloučení z okruhu společně posuzovaných osob tak, aby se ošetřily situace, kdy manželé nebo rodiče a děti spolu skutečně nežijí a nehospodaří (např. v době průběhu rozvodového řízení). Tyto situace však bude ve správním řízení individuálně posuzovat Úřad práce ČR. Také se navrhuje obdobná úprava, jako je ve všech dávkových systémech, že osoba ve výkonu trestu odnětí svobody nebo ve vazbě nebo v zabezpečovací detenci nemá nárok na přídatku na bydlení a osoba společně posuzovaná je z tohoto důvodu vyloučena z okruhu společně posuzovaných osob.

Opatření si vyžádá mírně navýšenou administrativní zátěž při posuzování nároku a výše dávky, včetně šetření v místě v odůvodněných případech, kdy dojde k pochybnosti, zda jsou v žádosti uvedeny všechny osoby užívající byt. Na druhou stranu však dojde ke snížení počtu žádostí o dávkou v případech účelové manipulace s okruhem společně posuzovaných osob.

K § 6

Navrhuje se, aby při podání žádosti o přídatku na bydlení a po celou dobu jeho poskytování splňoval byt, na který je dávka požadována či vyplácena, minimální základní standardy bytu. Pokud během vyhodnocování dávky nebo během vyhodnocování nároku nebo během poskytování dávky dojde ke zpochybnění, že konkrétní byt splňuje minimální základní standardy, bude ze strany krajské pobočky Úřadu práce provedeno šetření v místě, příp. podán podnět na šetření stavu bytu stavebnímu úřadu nebo orgánům ochrany veřejného zdraví. Bude-li v rámci šetření vyhodnoceno, že byt nespĺňuje minimální základní standardy, dávka se nepřizná (pokud půjde o vyhodnocení nároku na dávkou) nebo se dávka odejme (pokud půjde o dávkou, která je již vyplácena).

Navrhuje se více akcentovat faktický aktuální stav bytu, bez ohledu na jeho (často historickou) kolaudaci. Vyhodnocení technického stavu budovy z hlediska jejího určení k užívání resp. kolaudace bytu je k dispozici pouze k datu tohoto úkonu (tzn. i mnoho let zpětně) a nemusí být aktuální v době podání žádosti či v době pobírání přídatku na bydlení. Aby nedocházelo k přiznání nároku na přídatku na bydlení i v případě bytů, které jsou z hlediska stavebně technického či hygienického v době nároku na dávkou zdevastované, vybydlené či hygienicky závadné, nebo se takovými stanou v době vyplácení dávky, navrhuje se, aby Úřad práce ČR měl možnost v případech zpochybnění (nikoli tedy ve všech případech podání žádosti či u všech vyplácených dávek) provést šetření v místě, příp. podat podnět k provedení šetření, zda byt splňuje minimální základní standardy pro bydlení.

K § 7

Pro jednotlivé typy bydlení a využívané energie a služby je třeba jasně specifikovat, které náklady na bydlení se budou pro nárok na dávku a její výši zohledňovat.

Náklady na bydlení budou rozděleny na nájemné a obdobné náklady, energie a služby.

K § 8

Výše dávky bude limitována nejvýše uznatelnými náklady na bydlení, a to odděleně pro hodnocení nájmu a pro spotřeby služeb a energií. K určování nejvýše uznatelných nákladů na bydlení budou využívány hodnotové mapy nájemného, které budou každoročně aktualizovány Ministerstvem pro místní rozvoj. Energie a služby budou započítávány podle počtu osob a jejich jednotlivé spotřeby.

Částka nejvýše uznatelných nákladů bude tvořena součtem nejvýše uznatelné částky za nájemné a nejvýše uznatelné částky za další náklady na bydlení. Pokud se bude jednat o byty užívané na základě nájemní či podnájemní smlouvy, bude nejvýše uznatelná částka za nájemné dána součinem částky 1. decilu hodnotové mapy nájemného a přiměřené velikosti bytu podle počtu společně posuzovaných osob. Pokud se bude jednat o zálohově placené služby a energie, budou nejvýše uznatelné částky propočítány podle průměrné spotřeby a reálných cen jednotlivých dodavatelů služeb a energií.

Důvody pro toto opatření spočívají především v tom, že vývoj nájemného v současné době ukazuje, že nyní fungující princip normativních nákladů, kdy je stanoveno celkem pět hodnot nájemného podle velikostní kategorie obcí, již není vypovídající, neboť zcela neodráží určité významné regionální odlišnosti. Proto bylo zapotřebí pro samostatně vyhodnocovanou složku nájemného nalézt novou hodnotu, která v sobě odráží místní podmínky daného regionu. V případě hodnotových map se jedná o modelově propočtenou veličinu, která je stanovena z veřejně dostupných údajů, vztahujících se k nájemnému a která byla propočtena shodně pro celé území ČR bez subjektivních vlivů a lze ji pravidelně aktualizovat. Jedná se o model tržního nájemného, sestavený na základě dat o prodejních, resp. kupních cenách nemovitostí.

K § 9

Senior bude mít objektivně vyšší nájemné, než je určeno v hodnotové mapě nájemného. ÚP ČR bude moci na základě správního uvážení určit, že se jedná o případ hodný zvláštního zřetele a seniorovi tak uznatelné nájemné navýšit i nad částku, která je uvedena v hodnotové mapě nájemného.

Osoba zdravotně postižená bude v domácnosti více spotřebovávat energii kvůli svému onemocnění, ÚP ČR bude moci na základě správního uvážení určit, že se jedná o případ hodný zvláštního zřetele a této osobě náklady na energie započítat vyšší.

K § 10

Pokud bude v obci v určité lokalitě pronajímatel pronajímat byty za vysokou cenu, která není v místě obvyklá, bude moci obec ÚP ČR sdělit nájem v místě obvyklý, který se na rok stane uznatelným nájemným pro účely nároku a výši dávky, aby se dávkami tito pronajímatelé nepřepláceli a nebujel tak obchod s chudobou. Tato možnost obce nebude moci být provedena u zranitelné skupiny osob, u které ÚP ČR určil, že jsou případem hodného zvláštního zřetele a náklady jim navýšil (viz 9. teze).

K § 11

Upravuje se zmocnění k vydávání nařízení vlády, jehož obsahem budou vždy pro jeden kalendářní rok stanoveny aktuální výše nákladů srovnatelných s nájemným podle změny spotřebitelských indexů nájemného, částek, které se započítávají za pevná paliva podle změny spotřebitelských indexů pevných paliv a částky 1. decilu hodnotové mapy nájemného zveřejněné Sdělením Ministerstva pro místní rozvoj.

K § 12

Při užívání pobytových služeb nebo při užívání ubytovacího zařízení se do uznatelných nákladů na bydlení započítávají úhrada nákladů na bydlení uvedená ve smlouvě o poskytování pobytové služby nebo v ubytovací smlouvě, případně úhrady dalších nákladů na bydlení obdobných nákladům započítávaným pro byty. Umožnění zápočtu obdobných nákladů započítávaným pro byty reaguje na praxi, kdy např. smlouvu na energie má s dodavatelem energií sjednánu přímo osoba, která žádá o přírvek na bydlení, a úhrada nákladů za energie není z tohoto důvodu součástí úhrady stanovené v ubytovací smlouvě.

K § 13

Jelikož už nebudou k dispozici pevné částky normativních nákladů na bydlení, je potřeba vycházet pro stanovení nejvýše uznatelných nákladů na bydlení u osob užívajících pobytovou sociální službu z jiných hodnot. Pobytové sociální služby mají pro stanovení svých nákladů na bydlení „úhradovou“ vyhlášku č. 505/2006 Sb., kde jsou zakotveny různé částky v souvislosti s úhradou sociálních služeb. Jelikož jsou částky za ubytování v této vyhlášce uvedeny společně i s dalšími úkony (úklid, praní, drobné opravy ložního a osobního prádla a ošacení, žehlení), je stanoveno, že nejvýše uznatelné měsíční náklady bude 30násobek 80% maximální výše úhrady za ubytování podle jednotlivých typů pobytových sociálních služeb podle vyhlášky č. 505/2006 Sb., nejvýše však pro 4 osoby.

Pokud bude více osob na jednom pokoji v pobytové sociální službě, které nebudou společně posuzované, budou se výše uvedené částky dělit poměrem těchto osob.

Obdobně se musely nalézt částky, které budou nejvýše uznatelné pro ubytovací zařízení. Jelikož nejbližší k ubytovacím zařízením mají azylové domy, bude se vycházet z částky, která je ve vyhlášce č. 505/2006 Sb. určena pro tuto sociální službu, a opět z určitých %, jelikož i v této částce jsou zahrnuty jiné úkony, než jenom bydlení. V ubytovacím zařízení budou tedy nejvýše uznatelné měsíční náklady stanoveny jako 30násobek 80% maximální výše úhrady podle § 22 odst. 2 písm. b) bodu 1 vyhlášky č. 505/2006 Sb., nejvýše však pro 4 osoby.

Pokud bude více osob na jednom pokoji v ubytovacím zařízení, které nebudou společně posuzované, budou se výše uvedené částky dělit poměrem těchto osob.

K § 14

Pro započítání nejvýše uznatelných nákladů na bydlení se v rámci okruhu společně posuzovaných osob navrhuje obdobný princip, jako je v současné době v systému pomoci v hmotné nouzi. Jde o zohlednění příjmu pro účely nároku a výše příravku na bydlení všech osob společně posuzovaných, avšak nejvýše uznatelné náklady budou zohledněny pouze

u osob, které splní zákonem dané předpoklady (tj. oprávněnost osoby, vlastní aktivitu osoby). Tento princip de facto předchází situaci, kdy by žadatel o dávku splňující veškeré podmínky nároku na dávku o nárok přišel v důsledku nesplnění podmínek jiné osoby, která s ním je společně posuzována. Opatřením se rovněž zabrání účelovému vyvádění jedné osoby s příjmem z okruhu společně posuzovaných osob, za účelem stanovení vyšší výše dávky.

Zároveň se při určení počtu společně posuzovaných osob pro účely stanovení nejvýše uznatelných nákladů na bydlení stanoví zvláštní postup pro případy domácností s vyšším počtem společně posuzovaných osob. Nejvýše uznatelné náklady na bydlení budou stanoveny obdobně jako normativní náklady na bydlení, tzn. podle počtu osob v domácnosti (1, 2, 3, 4 a více). V případech, kdy okruh společně posuzovaných osob tvoří více než čtyři osoby by prostým odečtem počtu osob, které neplní podmínky pro určení počtu společně posuzovaných osob, nemuselo být dosaženo žádného postihu ve výši dávky, což by umožňovalo obcházení tohoto ustanovení umělým soužitím více než čtyř osob. Proto se zavádí pravidlo, kdy se neplnění podmínek nároku některou ze společně posuzovaných osob projeví ve výši dávky okamžitě, tím, že pokud je v okruhu společně posuzovaných osob alespoň jedna osoba neplnící podmínky pro určení počtu osob dojde k sankčnímu snížení počtu osob pro účely stanovení nejvýše uznatelných nákladů a zohlední se nejvýše uznatelné náklady na bydlení pouze pro tři společně posuzované osoby. Tento omezený počet společně posuzovaných osob bude platit, pokud alespoň tři společně posuzované osoby budou plnit všechny podmínky dané zákonem. Pokud bude podmínky plnit nižší počet společně posuzovaných osob než tři, budou nejvýše uznatelné náklady sníženy na počet osob, které podmínky zákona plní.

Ve stanovení nároku na dávku a její výši je nutno se vyrovnat se situacemi, kdy některá ze společně posuzovaných osob (zpravidla jedna osoba) neplní své určité zákonné předpoklady pro nárok na dávku, a to v podmínce oprávněnosti vstoupit do systému a v podmínce vlastní aktivity, která má osobu (rodinu) vymanit z pobírání sociálních dávek. Aby v těchto situacích nedocházelo k úplnému zániku nároku na dávku, nebo odejmutí dávky, přebírá se úprava používaná v zákoně o pomoci v hmotné nouzi. Společně posuzovaná osoba, která neplní podmínky oprávněnosti nebo pracovní aktivity, se pro vyhodnocení nejvýše uznatelných nákladů na bydlení nezohledňuje (domácnost má nárok na nižší uznatelné náklady podle počtu osob), ale příjem této osoby se započítává do rozhodných skutečností domácnosti pro nárok a výši dávky. Zachování zahrnutí příjmu takové osoby je nastaveno proto, aby domácnost nemohla účelově vyvést z okruhu společně posuzovaných osob jednu osobu, která jediná má příjem, a tímto si nemohla zajistit lepší výši dávky. Jelikož by u vyššího počtu společně posuzovaných osob (pět a více) nemohlo být toto opatření praktikováno, zavádí se u této situace sankční výjimka vyhodnocení nejvýše uznatelných nákladů na bydlení, kdy se zohlední nejvýše uznatelné náklady nejvýše pro tři osoby.

Obdobná úprava se doplňuje pro rodiny, kde bude mít dítě zameškáno více než 100 hodin povinného předškolního vzdělávání nebo povinné školní docházky a nebude toto zameškání způsobeno zdravotním stavem. V těchto případech nebude s těmito rodiči počítáno v nákladech na bydlení. Pokud byly například dosud posuzovány v rodině 3 osoby – 2 rodiče a 1 dítě - a náklady na bydlení byly hodnoceny pro 3 osoby, budou tyto náklady posuzovány jen za 1 osobu (dítě) a dávka na bydlení se sníží, a to na půl roku.

K § 15

Do prokazovaných nákladů na bydlení se budou započítávat pouze náklady skutečně uhrazené žadatelem o dávku, příjemcem dávky nebo jinou společně posuzovanou osobou, která v rozhodném období daný byt užívala. Dále je specifikováno, jak se bude postupovat v případech na počátku smluvních vztahů k bytu, kdy osoba a společně posuzované osoby neměly v rozhodném období právní vztah k bytu, na který je uplatňován nárok na dávku na bydlení, a jak se budou do nákladů na bydlení promítat doplacené náklady za zúčtovatelné položky nákladů na bydlení či jejich přeplatky. Současně se stanoví způsob určení nákladů na bydlení, které budou použity pro vyhodnocení nároku a výše dávky na bydlení.

U užívání jedné ubytovací jednotky v pobytové sociální službě více osobami, které nebudou společně posuzované, bude výše uznatelných nákladů na bydlení tvořena poměrnou částí nákladů stanovenou podílem podle počtu všech těchto osob.

Bezúplatné příjmy, které jsou prokazatelně účelově vázány na úhradu skutečných nákladů na bydlení, se navrhuje nezapočítávat do příjmů, současně je však o tyto příjmy nutno snižovat uznatelné náklady na bydlení, neboť se jedná o náklady, které žadatel (příjemce) již nevyplácí.

Pro situace, kdy na začátku období, za které je podána žádost o přídavek na bydlení, nebyl užíván prostor k bydlení po celý kalendářní měsíc, se stanoví uznatelné náklady pro jeden den tak, aby bylo možno určit nejvyšší uznatelnou částku za část měsíce, po kterou byl prostor skutečně užíván. Stanoví se, že uznatelné náklady na bydlení za jeden den činí nejvýše jednu třicetinu příslušných nejvyšších uznatelných nákladů na bydlení. Pokud první měsíc z rozhodného období byly náklady za bydlení uhrazeny za část měsíce, použije se pro účely vyhodnocení uznatelných nákladů na bydlení za tento měsíc částka určená 30násobkem podílu doložených nákladů a počtu dní, za které byly náklady stanoveny, s omezením výše nákladů na jeden den podle věty první.

K § 16

Úprava vymezuje okruh příjmů započítatelných pro dávku na bydlení, který je v souladu s příjmy stanovenými zákonem o č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů. Dále se specifikuje, že se vždy započítávají příjmy, které jsou v rozhodném období vyplaceny, i když jsou vyplaceny někomu jinému (například si osoba své příjmy nechá posílat na jiný účet, než který vlastní) nebo je vyplacena jen jejich část z důvodu exekučních srážek.

Důvodem nezapočítávání příjmů u studujících dětí je směřováno na jejich motivaci dokončit vzdělání s povinnou praxí. V současné době se příjem dětí v době studia započítává pro vyšší a nárok na obě dávky na bydlení (u příspěvku na bydlení se nezapočítává v době prázdnin), což vede ke snížení nebo odejmutí dávek pro celou rodinu, což je pak rodinou dítěti vyčítáno a tato skutečnost dítě demotivuje nadále ve vzdělání a povinné praxi pokračovat.

Při aplikaci započítávání příjmů se také objevují případy, ve kterých by bylo vhodnější jeden druh příjmů, a to bezúplatný příjem, nezapočítávat, což ale nyní právní předpisy neumožňují. Jedná se např. o situaci, kdy povinná osoba hradí výživné na dítě ve stanovené výši a ještě navíc přispěje určitou finanční sumou např. na vzdělání dítěte. K této finanční sumě je přihlíženo jako k započítatelnému příjmu - bezúplatný příjem, což má vliv na výši dávek.

O specifickou situaci se jedná u bezúplatných příjmů, které jsou prokazatelně účelově vázány na úhradu skutečných nákladů na bydlení. I tyto příjmy se navrhuje nezapočítávat do rozhodných příjmů, současně se však o tyto příjmy sníží uznatelné náklady na bydlení.

Příjmy se obvykle zjišťují za tři měsíce (pokud se nejedná o podstatný pokles příjmu) a rozhodný příjem je stanoven průměrem ze zjištěných příjmů za příslušný počet měsíců.

K § 17

Příslušným rozhodným obdobím je období, za které se zjišťuje plnění stanovených podmínek pro nárok na přídavek na bydlení a jeho výši. Rozhodné období je stanoveno samostatně pro příjmy, náklady na bydlení a ostatní podmínky.

Příjmy a náklady na bydlení se zpravidla budou hodnotit v tříměsíčních cyklech, jinak tomu bude v případě podstatného poklesu příjmů.

Je definován pojem aktuální rozhodné období, pro určení povinnosti dokládání dalších příjmů a nákladů.

K § 18

Po vymezení nezbytných pojmů toto ustanovení stanovuje základní podmínky nároku pro přídavek na bydlení. Obdobně jako v dosavadní právní úpravě je pro nárok na přídavek na bydlení rozhodující, jaký je poměr mezi příjmy společně posuzovaných osob a jejich náklady na bydlení. Pokud uznatelné náklady na bydlení osoby a společně posuzovaných osob přesahují částku součinu rozhodného příjmu společně posuzovaných osob a koeficientu 0,30 (resp. koeficientu 0,35 v Praze). Současně musí být součin rozhodného příjmu společně posuzovaných osob a koeficientu 0,30 (resp. 0,35) menší nebo roven příslušným nejvýše uznatelným nákladům na bydlení.

Stanoví se, že přídavek na bydlení náleží na úhradu nákladů na bydlení v konkrétním bytě, což znamená, že pokud dojde k přestěhování, nárok na přídavek na bydlení zaniká a pokud osoba i na nové bydlení bude potřebovat přídavek na bydlení, musí být nárok znovu posouzen a to na základě nové žádosti.

Okruh právních vztahů k bytu je v současné době u příspěvku na bydlení v rámci zákona o státní sociální podpoře omezen pouze na vlastníka a nájemce bytu, resp. člena bytového družstva. V rámci systému dávek pomoci v hmotné nouzi jsou právní vztahy rozšířeny na všechny právní tituly k užívání bytu a nebytových prostor včetně pobytových sociálních služeb.

U nové dávky – přídavku na bydlení – se navrhuje, že na tuto dávku mohou získat nárok nejen nájemci a vlastníci bytu, jako je u současného příspěvku na bydlení, ale i osoby, které užívají byt na základě dalších forem užívání bytu, tj. na základě podnájemní smlouvy a služebnosti užívání bytu (nikoli služebnosti požívání bytu, kde může docházet k uzavírání dalších smluv na pronájem bytu). Přídavek na bydlení bude moci být poskytnut i osobě, která užívá registrovanou pobytovou sociální službu podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, nebo ubytovací zařízení. V případě užívání ubytovacího zařízení však musí být obdobně jako dnes prokázány důvody hodné zvláštního zřetele.

Užívání bytu, pobytové služby i ubytovacího zařízení musí žadatel o dávku prokazovat písemnou smlouvou. Výjimku tvoří prokazování vlastnictví bytu, které je vždy ověřitelné v katastru nemovitostí.

Pobytové sociální služby, do kterých bude moci být vyplácen přídavek na bydlení, jsou definovány odkazem na zákon o sociálních službách, který druhy těchto služeb upravuje.

U bytů se navrhuje držet se plně dikce stavebního zákona, kde jsou definovány jako prostory pro bydlení výhradně a pouze prostory zkolaudované jako byty, resp. prostory určené pro bydlení. Současně se musí jednat o byt vhodný, tedy takový, který splňuje základní standardy bydlení tak, jak je definuje a jejich kontrolu umožňuje tento zákon.

Další formy užívání bytu, jako je užívání bytu na základě pachtovního práva, služebnosti požívání bytu (kde může docházet k uzavírání dalších smluv na pronájem nebo užívání bytu nebo jeho části), užívání bytu na základě dohod o společném bydlení, užívání bytu na základě výpůjčky nebo výprosy nebo jiných právních titulů (inominátních smluv), se nezařazují do právní úpravy, protože jde o vztahy v užívání bytů sice občanským zákonem povolené, ale v praxi využívané jen velmi okrajově a zároveň jde o smlouvy již odvozené z odvozených práv k bytu. Proto u těchto smluv lze i velmi těžko posuzovat právní nároky k užívání celého bytu a vyhodnocovat počet společně posuzovaných osob a s tím spojené nejvýše uznatelné náklady na bydlení. Zároveň v těchto formách dochází k časté obměně osob užívajících byt (zejména u dohod o společném užívání bytu – nejčastěji používaném u soužití studující mládeže), které nemusí pokrývat ani období kalendářního měsíce. Vyhodnocení nároku na dávku a její výši je tak fakticky neproveditelné. Další (inominátní) smlouvy mohou zahrnovat blíže nespecifikovaná ustanovení, která není možné vyhodnotit v rámci nároku na přídavek na bydlení. Navržená úprava zohledňující jasně popsané a nejčastěji využívané právní tituly užívání bytu podle občanského zákoníku se jeví jako dostačující.

Navrhovaná úprava zároveň obsahuje podmínku faktického užívání předmětného bytu, pobytové služby, nebo ubytovacího zařízení, což zamezí případům, kdy by se příjemce přídavku na bydlení dlouhodobě zdržoval mimo předmětný prostor k bydlení.

U nově koncipovaného přídavku na bydlení se ponechává možnost odvozených vztahů k bytu tak, jak je to v současné době zakotveno u obou dávek na bydlení.

Přídavek na bydlení se bude poskytovat pouze na celý byt. Všechny osoby užívající daný byt budou hodnoceny jako jeden okruh společně posuzovaných osob. Předpokládá se uplatnění nároku na přídavek na bydlení pouze na celý prostor, nikoli tedy pouze na jeho část a následné propočítávání paritní části dávky (podle využívané části prostoru pro bydlení). Výjimka se navrhuje u osob, které užívají pobytovou službu nebo ubytovací zařízení, kdy bude moci být poskytnut přídavek na bydlení více osobám v jedné ubytovací jednotce, které nejsou společně posuzovány, protože výše uznatelných nákladů na bydlení se stanoví podílem všech osob užívajících tuto ubytovací jednotku.

Přídavek na bydlení bude poskytován na konkrétní byt. Proto v případě, že se příjemce dávky přestěhuje, přestává plnit podmínku nároku v daném bytě a přídavek na bydlení se odejme. V novém bytě si osoba může podat novou žádost o přídavek na bydlení a Úřad práce ČR vyhodnotí splnění všech zákonem stanovených podmínek.

Okruh příjemců přídavku na bydlení a žadatelů o přídavek na bydlení se snižuje o osoby, které mohou využít jiné byty či nemovitosti určené k bydlení buď ke svému levnějšímu bydlení, nebo k zajištění dostatečného příjmu pro úhradu vlastních nákladů na bydlení z pronájmu těchto prostor.

Opatření se dotkne zejména vlastníků bytových domů i vlastníků rodinných domů s více bytovými jednotkami, které jsou navíc v některých případech fiktivně pronajímány členům

rodiny (zpravidla dětem), takže se v dané nemovitosti v současné době vyplácí i několik příspěvků na bydlení v rámci jedné rodiny a zároveň těmito vlastníky je deklarován minimální nebo nulový příjem z pronájmu dalších bytových jednotek. Úřad práce ČR může rozhodnout, že se k tomuto opatření nepřihlédne v případech, kdy nelze využití jiných bytových jednotek či nemovitostí určených k bydlení po osobě spravedlivě požadovat – např. v případech nízkého spoluvlastnického podílu, nebo soudních sporů o majetek.

K § 19

Další podmínkou pro nárok na přídavek na bydlení je pracovní aktivita osoby a všech společně posuzovaných osob. To znamená, že se bude hodnotit skutečnost, zda žadatel a osoby s ním společně posuzované mají v každém kalendářním měsíci rozhodného období příjem. Z dosavadní praxe vyplývá, že je vhodné do nároku na novou dávku na bydlení začlenit i aktivizační prvek, resp. motivační prvek k práci. Proto je vhodné vymezit, vedle posouzení příjmů domácnosti a nákladů na bydlení i nutnost aktivity osoby a společně posuzovaných osob v získávání finančních prostředků na své potřeby, včetně bydlení.

Příjemce dávky na bydlení, který může pracovat, bude muset mít příjem alespoň ve výši 25 % měsíční průměrné mzdy v národním hospodářství anebo bude muset být v evidenci uchazečů o zaměstnání a být v rámci této evidence aktivně součinný. V rámci evidence s ním bude sepsán individuální akční plán, a když jej nebude plnit, bude z evidence sankčně vyřazen a tím ztratí i nárok na dávku na bydlení. Pokud se toto stane v rámci osob společně posuzovaných (v rodině), nebude s touto osobou počítáno v nákladech na bydlení (tzn., že když dosud byly posuzovány v rodině 3 osoby a náklady na bydlení byly hodnoceny pro 3 osoby, budou od vyřazení osoby z evidence tyto náklady posuzovány jen za 2 osoby) a dávka na bydlení se sníží. Obdobně tomu bude i v případě, že osobě bude nabídnuta pomoc ve formě sociální práce od pověřeného obecního úřadu a osoba tuto pomoc odmítne. ÚP ČR bude mít povinnost dát podnět pověřenému obecnímu úřadu k zahájení sociální práce s příjemcem přídavku na bydlení, který může být aktivní, ale má různé objektivní nebo subjektivní překážky k tomu, aby se uplatnil na trhu práce.

Ve vztahu ke sledování pracovní aktivity je pamatováno i na objektivní důvody, proč některá osoba a společně posuzovaná osoba v době žádosti o dávku a po dobu jejího pobírání aktivní být nemůže, a proto není spravedlivé po ní aktivní přístup k zajištění příjmu požadovat (obdobný princip se uplatňuje v současné době v systému pomoci v hmotné nouzi).

K § 20

Pro výpočet výše přídavku na bydlení se od uznaných nákladů na bydlení bude odečítat příjem vynásobený koeficientem 0,30 a na území hlavního města Prahy koeficientem 0,35.

K § 21 a § 33

Nárok na přídavek na bydlení vzniká splněním všech podmínek stanovených zákonem o přídavku na bydlení. Podmínky je přitom nutno plnit v příslušném rozhodném období. Nárok na výplatu přídavku na bydlení vznikne při existenci nároku na přídavek na bydlení podáním žádosti o přiznání přídavku na bydlení. Tak jako u jiných dávek budou i pro přídavek na bydlení vytvořeny tiskopisy.

Nárok na přídavek na bydlení nezaniká uplynutím času, pokud byl přídavek na bydlení neprávem přiznán v nižší částce, nepřiznán, nevyplácen, přizná se nebo zvýší a vyplatí až za tři roky zpětně. V ostatních případech nárok na výplatu přídavku na bydlení nebo jeho části zaniká uplynutím tří měsíců ode dne, od kterého přídavek na bydlení nebo jeho část náleží; lhůta tří měsíců neplyne po dobu řízení o přídavku na bydlení.

Pokud byl přídavek na bydlení přiznán, vyplácen nebo vyplácen ve vyšší částce neprávem odejme se nebo se jeho výplata zastaví nebo sníží, a to ode dne následujícího po dni, jímž uplynulo období, za které již byl vyplácen. Pokud byl přídavek na bydlení neprávem vyplácen z viny příjemce nebo společně posuzovaných osob je určen přeplatek.

K § 22

Upravuje se přechod nároku na dávku na bydlení při úmrtí žadatele nebo příjemce dávky. Jedná se o obdobný princip, jaký je stanoven u jiných sociálních dávek.

S ohledem na účel dávky na bydlení se navrhuje vyloučit možnost použití institutu dohody o srážkách a exekuce.

K § 23

Dojde-li ke změnám skutečností, které jsou rozhodné pro nárok na přídavek na bydlení nebo jeho výši bude nárok Úřadem práce přehodnocován. Pokud budou nadále plněny podmínky nároku, bude přídavek na bydlení dále poskytován a to v nově stanovené výši. Za měsíce od změny bude případný rozdíl ve výši přídavku na bydlení doplacen, a to nejvýše za tři měsíce, pokud se nejedná o situace uvedené v § 30, pro které platí zvláštní úprava. Pokud se přídavek odejímá, je to vždy od měsíce, za který ještě nebyl vyplácen, pokud došlo ke změně dříve, může se jednat o přeplatek, který je stanoven a vymáhán podle ustanovení o přeplatcích.

Dojde-li ke změně zákonem stanovených nejvýše uznatelných částek na bydlení, přídavky na bydlení se přehodnocují automaticky ode dne této změny.

K § 24

Pokud nastane podstatný pokles příjmu společně posuzovaných osob, může být na základě žádosti při posuzování nároku na přídavek na bydlení a jeho výši tato skutečnost zohledněna. Tato situace může nastat jak při prvním hodnocení nároku, to znamená v době, kdy přídavek na bydlení ještě není poskytován, tak v průběhu pobírání přídavku na bydlení.

O podstatný pokles příjmů společně posuzovaných osob se jedná tehdy, když příjem společně posuzovaných osob poklesl nejméně o jednu třetinu a současně jsou nižší než součet částek životního minima společně posuzovaných osob. V situaci prvního hodnocení nároku se pokles sleduje v měsíci, kdy byla podána žádost o přídavek na bydlení nebo v jednom ze dvou měsíců předcházejících tomuto měsíci, a tento stav v měsíci podání žádosti o přídavek na bydlení trvá. V tomto případě se do rozhodného období, za které se určuje rozhodný příjem pro nárok na přídavek na bydlení a jeho výši, nezahrnou měsíce, předcházejí měsíci, ve kterém došlo podstatnému poklesu příjmu.

V průběhu pobírání přídavku na bydlení musí příjem klesnout nejméně o jednu třetinu a současně musí být nižší než součet částek životního minima společně posuzovaných osob, oproti rozhodnému příjmu, podle kterého byla stanovena výše přídavku na bydlení v aktuálním rozhodném období. V tomto případě se určí rozhodný příjem jako průměr příjmů od měsíce,

ve kterém došlo k podstatnému poklesu, a přehodnotí se výše nároku na přídavek na bydlení od aktuálního měsíce do konce aktuálního rozhodného období.

K § 25

Ustanovení upravuje povinnost osvědčovat rozhodné skutečnosti, hlásit jejich změny a stanoví následky neplnění těchto povinností. Změny ve skutečnostech rozhodných pro nárok na přídavek na bydlení je třeba osvědčovat průběžně a to do 8 dnů ode dne jejich zjištění.

Speciální úprava je stanovena pro příjmy a náklady na bydlení, které je pro trvání nároku na přídavek na bydlení a na jeho výplatu nutno předložit vždy do konce kalendářního měsíce následujícího po aktuálním rozhodném období. Krajská pobočka Úřadu práce na základě doložených dokladů přehodnotí nárok na přídavek na bydlení a jeho výši. Určuje se, že prvním období, za které musí být další doklady o příjmech a nákladech na bydlení předloženy, navazuje bezprostředně na období, za které již byly doloženy. Nejsou-li tímto způsobem rozhodný příjem a uznatelné náklady doloženy, zastaví se výplata přídavku na bydlení od splátky náležející za kalendářní měsíc, do jehož konce je třeba prokázat výši příjmů a uznatelných nákladů na bydlení. Nejsou-li doloženy rozhodný příjem a uznatelné náklady na bydlení do tří měsíců, nárok na přídavek na bydlení zaniká.

K § 26 a § 27

Krajská pobočka ÚP ČR bude na základě podání žádosti o dávku za účelem vyhodnocení nároku na dávku a rovněž v průběhu výplaty dávky v pochybnostech šetřit, zda byt splňuje zákonem definované základní standardy pro bydlení.

Krajská pobočka ÚP ČR provede šetření ze své pozice a sama učiní závěry o tom, zda byt požadované standardy splňuje či nikoliv, pokud se jedná o standardy, uvedené nyní pod písm. a) až f).

V případech, kdy Krajská pobočka ÚP ČR v průběhu poskytování přídavku na bydlení zjistí nedostatky, které lze odstranit v rámci běžné údržby bytu či drobných oprav souvisejících s užíváním bytu, které jsou vymezeny zvláštním předpisem (odkaz na nařízení vlády č. 308/2015 Sb., o vymezení pojmů běžná údržba a drobné opravy související s užíváním bytu), uloží příjemci dávky povinnost, aby tyto nedostatky odstranil, a poskytne mu k tomu přiměřenou lhůtu. V případě marného uplynutí této lhůty Krajská pobočka ÚP ČR dávku odejme, a to od čtvrtého měsíce následujícího po dni, jímž lhůta uplynula.

V případech, kdy budou na žádost Krajské pobočky ÚP ČR provádět kontrolu, zda byt základní standardy pro bydlení splňuje, další subjekty, dávka bude nadále vyplácena a vyčká se závěru příslušných subjektů, které ze své pozice případně uloží povinnost zjednat v určité lhůtě nápravu. Krajská pobočka ÚP ČR v těchto případech dávku bude moci odejmout, a to od čtvrtého kalendářního měsíce, následujícího po měsíci, ve kterém uplyne lhůta k odstranění závad, stanovená příslušným subjektem, který na základě svých šetření zjistil, že se nejedná o byt vhodný pro bydlení.

Jakmile Krajská pobočka ÚP ČR vlastním šetřením zjistí, že se nejedná o byt vhodný pro bydlení nebo jakmile Krajská pobočka ÚP ČR obdrží tuto informaci od subjektu, který provede šetření v rámci své působnosti, bezodkladně bude informovat o tomto pronajímatele bytu, příslušný pověřený obecní úřad spolu s podnětem k zahájení sociální práce za účelem řešení bytové situace osob, které předmětný byt obývají a zároveň, pokud se jedná o rodinu

s nezaopatřenými dětmi, příslušný orgán OSPOD s podnětem k činnosti v rámci jeho působnosti při výkonu ochrany práv a oprávněných zájmů dětí, a to vzhledem ke zjištěným skutečnostem, které nasvědčují možnému ohrožení dětí z důvodu nevhodného bydlení, popř. ztrátou tohoto bydlení.

K § 28

K možnosti prošetření okruhu společně posuzovaných osob nebo k podmínce, zda byt v odůvodněných případech skutečně splňuje minimální standardy kvality bydlení, je potřeba do zákona ukotvit institut šetření v místě pro vyhodnocení podmínek nároku na přídavek na bydlení.

Oprávnění k této činnosti budou pouze osoby pověřené prováděním šetření, které se prokáží služebním průkazem a oprávněním k výkonu tohoto šetření.

Pokud žadatel o přídavek na bydlení nebo příjemce přídavku na bydlení nedá souhlas se vstupem do obydlí a znemožní tak provedení šetření v místě k ověření skutečností rozhodných pro nárok na přídavek na bydlení, bude se mít za to, že podmínky pro nárok na dávku splněny nejsou a žádost o přídavek na bydlení bude zamítnuta nebo (pokud je dávka již vyplácena) bude přídavek na bydlení odejmut.

K § 29

Do bytovacích zařízení lze poskytnout při splnění dalších podmínek přídavek a bydlení v případech hodných zvláštního zřetele podobně, jako tomu bylo v systému pomoci v hmotné nouzi u doplatku na bydlení. V ustanovení § 29 je negativně vymezeno, které situace nelze za případy hodné zvláštního zřetele považovat. Jedná se o situace, kdy osoba, popřípadě osoby s ní společně posuzované, bez vážných důvodů opustily předchozí bydlení v bytě; nejsou s obcí, v níž mají skutečný pobyt, popřípadě s místem, které je z této obce běžně dostupné, spjaty nebo jsou s obcí, v níž mají skutečný pobyt, popřípadě s místem, které je z této obce běžně dostupné, spjaty a zároveň pro ně v uvedené obci nebo v uvedeném místě je dostupné jiné přiměřené bydlení.

Při hodnocení sepětí osoby s obcí se posuzuje zejména, zda osoba v uvedené obci vykonává výdělečnou činnost a zda je osoba vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání u krajské pobočky Úřadu práce, v jejímž územním obvodu se zdržuje, a plní povinnosti uchazeče o zaměstnání na kontaktním pracovišti této krajské pobočky Úřadu práce, v jehož obvodu je uvedená obec, (jedná se o osoby, které mohou pracovat). Dále se zjišťuje, zda osoba v této obci žije s rodinou, zda osoba v této obci má nezaopatřené děti, které zde plní povinnou školní docházku nebo se zde soustavně připravují na budoucí povolání, zda osoba v této obci pobývá ze zdravotních důvodů, nebo zda popřípadě existují jiné významné důvody, které osobu k obci váží.

Při hodnocení plnění podmínky dostupnosti jiného přiměřeného bydlení se zjišťuje, zda je v obci pro tuto osobu dostupné jiné přiměřené bydlení v bytě, popřípadě v pobytovém zařízení sociálních služeb, a zjišťuje se též, zda u osoby není předpoklad dostupné bydlení jinak získat a udržet, i když si jej aktivně hledá.

K § 30

Vyhodnocuje-li krajská pobočka Úřadu práce v rámci posuzování, zda se jedná o případ hodný zvláštního zřetele, žádá pověřený obecní úřad nebo újezdni úřad, příslušný podle místa skutečného pobytu osoby, popřípadě společně posuzovaných osob, o informaci prostřednictvím informačního systému. Informace mají být Úřadu práce poskytnuty bezodkladně, nejpozději však do 20 kalendářních dnů ode dne doručení žádosti. Stejná úprava byla v systému pomoci v hmotné nouzi u doplatku na bydlení.

K § 31

Příjemcem dávky je osoba, které byla dávka přiznána, nebo její zákonný zástupce nebo opatrovník (např. u osoby, která není plně svéprávná). Institut zvláštního příjemce a přímé úhrady umožňuje řešit především situaci, kdy osoba nebo její zákonný zástupce nevyužívá dávku k jejímu účelu anebo nemůže dávku přijímat, například proto, že toho není v důsledku zdravotního stavu schopen.

K § 32

S ohledem na charakter této dávky se stanoví možné způsoby výplaty dávky, které vždy určuje plátce dávky (tzn. Úřad práce ČR) podle situace žadatele o dávku nebo příjemce dávky. Při nižších částkách přídatku na bydlení je možné se souhlasem příjemcem dávky dohodnout že budou dávky vyplaceny dohromady po uplynutí určitého časového období.

Přídavek na bydlení nelze poskytnout do jiného státu než je ČR, což je i v souladu s podmínkou bydliště u stanovování oprávněnosti osoby a společně posuzovaných osob vstoupit do systému.

Také se přesně definuje moment, ve kterém se dávka považuje za vyplacenou.

K § 34

Upravuje se povinnost příjemci dávky vrátit částky, které mu byly neprávem vyplaceny jeho zaviněním, tj. vědomým přijímáním nenáležících částek nebo uvedením nepravdivých nebo zkreslených údajů. Rovněž se za přeplatek bude považovat situace, kdy příjemce dávky nevyužil dávku k účelu, ke kterému byla poskytnuta. Promíjí se povinnost vrátit přeplatek menší než 100 Kč vzhledem k nepoměru této částky k výši nákladů, které by vznikly v souvislosti s jejím vymáháním.

K § 35

Upravují se pravidla pro sdělování rozhodných údajů pro účely nároku a výše přídatku na bydlení od ostatních orgánů a fyzických a právnických osob. Tyto údaje jsou poskytovány bezplatně, kromě údajů týkajících se zdravotního stavu (např. při posuzování nezaopatřenosti dítěte, které se z důvodu nemoci nebo úrazu nemůže připravovat na budoucí povolání apod.), které se hradí podle úhradové vyhlášky Ministerstva zdravotnictví.

Upravuje se povinnost ostatním fyzickým a právnickým osobám vrátit částky, které byly na základě jejich nečinnosti nebo nepravdivých informací neprávem vyplaceny.

K § 36

Údaje, které jsou zjišťovány pro účely řízení o dávce na bydlení, jsou vedeny v informačním systému, který je součástí jednotného informačního systému práce a sociálních věcí, jehož správcem je ministerstvo.

K § 37

Stanoví se údaje, které pro účely řízení o dávce na bydlení lze zjišťovat nebo ověřovat z registrů, jejichž správcem je Ministerstvo vnitra. Obdobná úprava je i v ostatních dávkových systémech.

K § 38

Upravuje se povinnost mlčenlivosti při provádění zákona ve vymezených případech.

K § 39

Upravují se rovněž pravidla pro sdělování údajů týkajících se osob, kterým je poskytována dávka na bydlení podle tohoto zákona, a pravidla pro využívání zobecněných informací a souhrnných údajů. Upravuje se možnost poskytování informací daným institucím pro účely jejich činností.

K § 40

Stanovuje se možnost provedení kontroly podkladů, které poskytují pro účely vyhodnocení nároku a výše přídatku na bydlení další orgány nebo fyzické či právnické osoby.

K § 41

Při podání žádosti o dávku je účastníkem řízení osoba, která žádost uplatnila, tzn. žadatel. Pokud je žadateli dávka přiznána, stává se z něj příjemce dávky, který je účastníkem řízení v průběhu pobírání dávky. Namísto příjemce dávky mohou být stanoveni i další příjemci dávky (např. zákonný zástupce nebo jiná fyzická osoba, které byla nezletilá osoba svěřena do péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu nebo zvláštní příjemce), kteří jsou pak účastníci řízení. Osoba společně posuzovaná může být účastníkem řízení jen v případě přeplatků na dávce.

K § 42

Místní příslušnost k rozhodování o přídatku na bydlení se jasně vymezuje na území krajské pobočky Úřadu práce ČR, kde se nachází byt a kde žadatel skutečně bydlí.

K § 43

Upravuje se, kdy se zahajuje správní řízení. Navrhované opatření ohledně zahájení řízení má přispět k omezení zbytečných průtahů a odstranění nadbytečných nákladů řízení tím, že nebude nutné při každém nově zahájeném řízení zasílat osobě oznámení o zahájení řízení. Pro podání žádosti o dávku bude předepsán tiskopis.

K § 44

Upravuje se možnost uplatnění podání i v elektronické podobě s podpisem podle zákona č. 297/2016 Sb. o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce, ve znění pozdějších předpisů, a datovou schránkou podle zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů.

K § 45

Specifikují se údaje, které budou součástí žádosti o dávku.

Některé skutečnosti dané tímto zákonem je příjemce dávky nebo další příjemce dávky povinen předkládat i v průběhu poskytování dávky, nejen tedy při podání žádosti.

Zjištění faktů o stavu bytu prohlášením žadatele by nemělo vést k zásadnímu navýšení administrativní zátěže Úřadu práce ČR při vyhodnocování žádostí o přídavek na bydlení.

K § 46

Specifikují se důkazní prostředky, které mohou být využity v rámci řízení o přídavku na bydlení.

K § 47

K přerušení řízení bude docházet v momentě, kdy bude jiný orgán provádět kontrolu, zda byt splňuje základní standardy pro bydlení.

K § 48

Žadatel a příjemce dávky bude mít vždy možnost se vyjádřit k podkladům, které sám nedodal nebo ke kterým dal souhlas, že se automaticky stáhnou v rámci informačního systému.

K § 49 a § 50

Upravuje se, v jakých případech se bude vydávat rozhodnutí. V případech, kdy se nevydává rozhodnutí, se bude vydávat oznámení. Podle charakteru dávky se také upravuje, že se neodkládá právní moc a vykonatelnost napadeného rozhodnutí. Osoba bude mít vždy možnost opravného prostředku, a to buď formou podání námitek nebo podáním odvolání proti oznámení nebo rozhodnutí, se kterým nebude souhlasit.

K § 52

S ohledem na charakter dávky se upravuje, že nikdo nemá nárok na náhradu nákladů vzniklých v řízení o dávce.

K § 53

Prominutí podmínky trvalého pobytu nepodléhá ani odvolání, ani soudnímu přezkumu.

K § 54 až § 58

Stanovují se sankce za porušení povinností dané zákonem.

K § 59

V přechodném období se budou zohledňovat i dávky na bydlení poskytované podle předchozí právní úpravy.

K § 60

Nově stanovená podmínka pro ubytovací zařízení, ve kterém má být poskytován přídavek na bydlení, musí být splněna až od pátého měsíce po účinnosti zákona o přídavku na bydlení.

K § 61

Účinnost zákona je stanovena dnem 1. ledna 2021. Vzhledem k nastavení rozhodného období pro nárok na novou dávku na bydlení a stávající dávky na bydlení je důležité nabytí účinnosti prvním dnem kalendářního roku.